

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA.410.008.03.2019

Radosław Kałużniak
Dyrektor Narodowego Archiwum
Cyfrowego w Warszawie
ul. Hankiewicza 1
02-103 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/024 – Ochrona narodowego zasobu archiwalnego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Radosław Kałużniak, Dyrektor Narodowego Archiwum Cyfrowego w Warszawie ² , od 3 września 2018 r. do czasu zakończenia kontroli 25 czerwca 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Wojciech Woźniak, Dyrektor NAC od 15 października 2012 r. do 20 kwietnia 2016 r. Henryk Niestrój, Dyrektor NAC od 21 kwietnia 2016 r. do 15 sierpnia 2016 r. Marianna Otmianowska, Dyrektor NAC od 16 sierpnia 2016 r. do 2 września 2018 r. (akta kontroli tom I str. 3-7)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość i skuteczność gromadzenia narodowego zasobu archiwalnego. 2. Prawdliwość i skuteczność ewidencjonowania i przechowywania narodowego zasobu archiwalnego. 3. Prawdliwość i skuteczność udostępniania narodowego zasobu archiwalnego.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2019
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontrolerzy	Anna Ledzińska-Stiller, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/71/2019 z 18 kwietnia 2019 r. Marta Knigawka, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/91/2019 z 22 maja 2019 r. (akta kontroli tom I str. 1-2)

¹ Dalej: NAC lub Archiwum.

² Dalej: Dyrektor NAC.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą NAC podejmowało skuteczne działania w celu gromadzenia zasobu archiwalnego, w tym m.in. poprzez przejmowanie materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny i państwowy zasób archiwalny i prowadzenie nadzoru nad jednostkami organizacyjnymi. NAC prawidłowo ewidencjonowało przechowywane materiały archiwalne. W większości materiały te były przechowywane w sposób gwarantujący ochronę przed zanieczyszczeniem, uszkodzeniem lub zniszczeniem. NAC zapewniło użytkownikom dostęp do zasobu archiwalnego, również poprzez bezpłatne udostępnienie części zasobu w postaci elektronicznej na stronach internetowych. Prawidłowo wydatkowano środki przeznaczone na realizację zadań związanych z gromadzeniem, ewidencjonowaniem, przechowywaniem i udostępnianiem zasobu archiwalnego, a także w sposób prawidłowy pobierano dochody z tytułu jego udostępniania.

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- przejściu materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny bez zawarcia porozumienia z jednostką przekazującą te materiały, co było niezgodne z § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie warunków i trybu przekazywania do archiwów państwowych materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny⁵;
- załatwianiu spraw⁶ dotyczących ustalania przepisów kancelaryjno-archiwalnych oraz potwierdzaniu przejmowania materiałów archiwalnych w terminach niezgodnych odpowiednio z: § 4 ust. 1 zarządzenia nr 20 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 27 listopada 2015 r. w sprawie sposobu postępowania przy określaniu przepisów kancelaryjnych i archiwalnych wydawanych przez organy i kierowników jednostek organizacyjnych w porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych oraz § 8 ust. 4 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 października 2015 r. w sprawie klasyfikowania i kwalifikowania dokumentacji, przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych i brakowania dokumentacji niearchiwalnej⁷;
- niezapewnieniu dla części posiadanego zasobu właściwych warunków przechowywania;
- niepełnym wyposażeniu w sprzęt do ewakuacji jednego z pomieszczeń, co było niezgodne z §14 zarządzenia nr 19/2011 Dyrektora NAC z 22 grudnia 2011 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji postępowania na wypadek wystąpienia zagrożeń mogących powodować uszkodzenie materiałów archiwalnych lub kopii zapasowych materiałów archiwalnych w postaci cyfrowej w NAC.

NIK wskazuje również na niewielki poziom opracowania zasobu archiwalnego, co było spowodowane niewystarczającą liczbą pracowników odpowiedzialnych za realizację zadań w tym zakresie. Ponadto w magazynach NAC nie zapewniono warunków (temperatury i wilgotności powietrza) korzystnych dla całego przechowywanego zasobu, za co odpowiedzialne jest Archiwum Akt Nowych, będące administratorem budynku, w którym znajdowały się magazyny.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. poz. 1733. Dalej: rozporządzenie w sprawie przekazywania materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny.

⁶ Dotyczy dwóch spraw.

⁷ Dz. U. z 2015 r. poz. 1743, ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie klasyfikowania, przechowywania i brakowania dokumentacji archiwalnej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość i skuteczność gromadzenia narodowego zasobu archiwalnego

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2016-2019 plany przewidywanych kierunków działań oraz ogólny zakres prac związanych z gromadzeniem narodowego zasobu archiwalnego były określone w *Opisach planowanych działań NAC* oraz w *Rocznych planach pracy NAC* sporządzanych dla poszczególnych lat objętych kontrolą. Wielkość materiałów archiwalnych podlegających przejściu ustalano m. in. w trakcie przeprowadzanych przez NAC kontroli postępowania z materiałami archiwalnymi i dokumentacją niearchiwalną i innych czynności nadzorczych oraz na podstawie informacji uzyskiwanych z jednostek organizacyjnych w związku z realizacją umów użyczenia materiałów archiwalnych. Informacje dotyczące materiałów archiwalnych przejętych w danym roku sprawozdawano w rocznych sprawozdaniach *KN-1 działalność archiwalna* oraz w *Rocznych sprawozdaniach opisowych z działalności NAC* i *Opisach działalności i zrealizowanych zadań NAC*.

W latach 2016-2018 Dyrektor NAC co roku opracowywał zestawienia planowanych wartości mierników dla prowadzonej działalności NAC. W zakresie gromadzenia narodowego zasobu archiwalnego zaplanowano osiągnięcie miernika 15 tys. jednostek archiwalnych⁹ rocznie (w poszczególnych latach 2016-2019). Miernik osiągnięto jedynie w 2016 r., w którym zgromadzono 278,2 tys. j.a. W kolejnych latach NAC zgromadziło 9,1 tys. j.a. i 6 dokumentów elektronicznych w 2017 r. i 10,2 tys. j.a. w 2018 r. Do końca I kw. 2019 r. NAC zgromadziło 5,7 tys. j.a.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że rozbieżności w zakresie planów gromadzenia oraz ich realizacji wynikały m. in. z likwidacji lub ustanowienia nowych jednostek nadzorowanych przez NAC oraz opóźnienia w przekazywaniu do NAC materiałów archiwalnych z Polskich Nagrań.

(akta kontroli tom I str. 147-157, 175-448, 690-712, tom VIII str. 9-11, 334-335)

2. W okresie objętym kontrolą NAC przejął materiały archiwalne, tworzące ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny Wydawnictwa „Sport i Turystyka” oraz Fundacji Pamięci Rosy Bailly. Materiały archiwalne Wydawnictwa „Sport i Turystyka”, w liczbie 17,6 tys. j.a. fotografii, zostały przekazane do NAC w 2016 r., bez zawarcia porozumienia, o którym mowa w § 3 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie przekazywania materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny. Przejęcie materiałów zainicjował e-mail pracownika wydawnictwa MUZA S.A. informujący o chęci przekazania fotografii Wydawnictwa „Sport i Turystyka”. Pracownicy NAC pobrali materiały 15 czerwca 2016 r. w celu przeprowadzenia ekspertyzy archiwalnej. Pismem z dnia 9 sierpnia 2016 r. archiwum przesłało do Wydawnictwa protokoły zdawczo-odbiorcze wraz ze spisem nośników fotografii z prośbą o podpis i odesłanie jednego kompletu na adres archiwum.

Materiały archiwalne Fundacji Pamięci Rosy Bailly przejmowano na podstawie porozumienia o współpracy zawartego 10 września 2018 r. W porozumieniu określono ogólne zasady i warunki współpracy pomiędzy NAC a Fundacją w zakresie nieodpłatnego przekazania do NAC materiałów archiwalnych zgromadzonych przez Fundację. W porozumieniu nie określono rodzaju i ilości przekazywanych materiałów archiwalnych wraz z ich szczegółowym spisem, warunków technicznych i terminu ich przekazania. Zgodnie z porozumieniem materiały archiwalne były przekazywane do NAC na podstawie protokołów zdawczo-odbiorczych, a następnie sporządzano umowy darowizny ze spisami zdawczo-odbiorczymi. W okresie objętym kontrolą zawarto dwie umowy darowizny w ramach których, zgodnie ze spisami, przekazano łącznie 56 j.a.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że określenie ilości i rodzaju materiałów archiwalnych podlegających przekazaniu do NAC było wyłączną kompetencją organów Fundacji. Z dniem powiadomienia NAC przez osobę reprezentującą Fundację o podjęciu decyzji o przekazaniu

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Dalej: j.a.

materiałów, każdorazowo uzgadniano w trybie roboczym termin ich przekazania w celu zewidencjonowania przez NAC.

W przypadku dwóch protokołów przekazania przez Fundację dokumentów (z 1 i 18 lutego 2019 r.) do czasu zakończenia czynności kontrolnych nie zawarto umowy darowizny i spisu zdawczo-odbiorczego. Dyrektor NAC wyjaśnił, że umowy darowizny nie zostały zawarte, ponieważ nie zakończono prac związanych ze sporządzeniem spisów zdawczo-odbiorczych.

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki przejmowania materiałów archiwalnych z powodu trwałego zaprzestania działalności przez jednostki wytwarzające materiały archiwalne tworzące ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny oraz przypadki przekazywania do NAC ww. materiałów w depozyt.

(akta kontroli tom I str. 504-551, tom VIII str. 52-53, 211-215)

3. W okresie objętym kontrolą ewidencja jednostek nadzorowanych przez NAC była prowadzona w systemie „NiKA – Nadzór i Kontrola Archiwalna”, natomiast liczbę jednostek wykazywano w sprawozdaniach *KN-1*. W latach 2016-2019 (I kwartał) pod nadzorem archiwalnym NAC znajdowało się ogółem 12 jednostek: 7 na koniec 2016 r., 5 na koniec 2017 r. oraz 10 na koniec 2018 r. i I kwartału 2019 r. Zmiany w zakresie liczby jednostek nadzorowanych wynikały z połączenia dwóch jednostek w jedną (połączenie Filмотeki Narodowej i Narodowego Instytutu Audiowizualnego w latach 2017-2018) oraz ustanowienia w 2018 r. nowych jednostek organizacyjnych wytwarzających materiały archiwalne, wchodzących do państwowego zasobu archiwalnego (w tym, powstała w wyniku połączenia Filмотeka Narodowa – Instytut Audiowizualny i 4 studia filmowe). Na dzień 31 marca 2019 r. pod nadzorem archiwalnym NAC znajdowały się: Telewizja Polska S.A.¹⁰, Polskie Radio S.A.¹¹, Polskie Radio Regionalna Rozgłośnia w Warszawie Radio dla Ciebie S.A.¹², Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych¹³, Polskie Nagrania Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej¹⁴, Studio Filmowe KRONIKA Polska Kronika Filmowa w likwidacji¹⁵, Studio Filmowe „Tor”¹⁶, Studio Filmowe „Zebra”¹⁷, Filмотeka Narodowa – Instytut Audiowizualny¹⁸, Studio Miniatur Filmowych. Nadzorowane jednostki wytwarzały materiały archiwalne odpowiadające zakresowi działalności NAC. NAC wskazało sposób postępowania z dokumentacją w przypadku łączenia Filмотeki Narodowej i Narodowego Instytutu Audiowizualnego oraz wskazało sposób postępowania z dokumentacją likwidowanego SF Kronika.

(akta kontroli tom I str. 269-277, 552-598, tom VIII str. 18-19, 53)

W okresie objętym kontrolą monitorowano na bieżąco sytuacje ewentualnego trwałego zaprzestania działalności bądź rozpoczęcia działalności nowych podmiotów, w szczególności poprzez przegląd stron internetowych podmiotów, które w danym okresie nie utrzymywały kontaktów z NAC oraz monitoring Dziennika Urzędowego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹⁹ w zakresie informacji o potencjalnych zmianach jednostek podległych.

(akta kontroli tom VIII str. 53-54)

Prawidłowość przepisów kancelaryjnych i archiwalnych obowiązujących w jednostkach kontrolowanych NAC sprawdzało w ramach kontroli przeprowadzanych w latach 2016-2019. Przepisy kancelaryjne i archiwalne obowiązywały w trzech (TVP S.A., RP S.A., WFDF) z 12 nadzorowanych jednostek. Do czasu zakończenia czynności kontrolnych, w dziewięciu jednostkach, w których przepisy nie obowiązywały: dwie jednostki były w stanie likwidacji (PN, SF Kronika), dwie jednostki uległy połączeniu przed ustaleniem przepisów (Filмотeka Narodowa i Narodowy Instytut Audiowizualnego), w 4 prowadzono działania w celu uzgadniania treści przepisów (RDC, FINA, SF Tor i SF Zebra), w jednej nie podjęto żadnych

¹⁰ Dalej: TVP S.A.

¹¹ Dalej: PR S.A.

¹² Dalej: RDC S.A.

¹³ Dalej: WFDF.

¹⁴ Dalej: PN.

¹⁵ Dalej: SF Kronika.

¹⁶ Dalej: SF Tor.

¹⁷ Dalej: SF Zebra.

¹⁸ Dalej: FINA.

¹⁹ Dalej: MKiDN.

działań w celu uzgadniania treści przepisów (Studio Miniatur Filmowych). Oprócz wskazanych wyżej 4 przypadków dotyczących uzgodnienia nowych przepisów kancelaryjno-archiwalnych, w okresie kontrolowanym jedna jednostka nadzorowana PR S.A.) podejmowała działania w celu wprowadzenia zmian w obowiązujących już przepisach (wnioski z maja 2018 r. i z maja 2019 r.).

W okresie objętym kontrolą żadna z trzech ww. spraw nie została zakończona zatwierdzeniem lub zaopiniowaniem przepisów kancelaryjno-archiwalnych. NAC podejmowało aktywne działania w celu wypracowania ostatecznej wersji przepisów, w tym inicjowało i uczestniczyło w licznych spotkaniach roboczych z przedstawicielami jednostek nadzorowanych oraz konsultowało treść przepisów w formie korespondencji mailowej.

W ramach jednej sprawy NAC udzieliło odpowiedzi na pismo jednostki w terminie miesiąca określonym w § 4 zarządzenia nr 20 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 27 listopada 2015 r. w sprawie sposobu postępowania przy określaniu przepisów kancelaryjnych i archiwalnych wydawanych przez organy i kierowników jednostek organizacyjnych w porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych. W drugiej sprawie, dot. FINA, odpowiedź udzielono po upływie miesiąca i czterech dni, a w trzeciej, dotyczącej RDC, przedłużono termin udzielenia odpowiedzi po upływie dwóch miesięcy i 18 dni od dnia wpływu wniosku oraz udzielono odpowiedzi cztery dni po upływie terminu określonego w piśmie dot. przedłużenia. W zakresie pozostałych trzech wniosków, złożonych w maju 2019 r., nie upłynął czas na rozpatrzenie spraw.

Zmiany wielkości zasobu jednostek nadzorowanych pracownicy NAC sprawdzali w trakcie przeprowadzanych kontroli, przeprowadzanych ekspertyz, wydawania zgód na brakowanie dokumentacji oraz przy przejmowaniu materiałów archiwalnych.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków przekazywania materiałów archiwalnych innym jednostkom niż określone w art. 22 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach²⁰.

(akta kontroli tom I str. 599-689, tom II str. 1-54, tom VIII str. 54-56, 228-232)

4. Zasady postępowania przy wykonywaniu czynności nadzorczych przez archiwa państwowe określono w załączniku do zarządzenia nr 3 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 22 lutego 2016 r. w sprawie systemu teleinformatycznego „NiKA – Nadzór i Kontrola Archiwalna”. Zgodnie z ww. dokumentem kontrole w jednostkach nadzorowanych przez archiwum powinny odbywać się regularnie, przy czym maksymalny okres pomiędzy kontrolami powinien wynosić nie więcej niż 3 lata.

W latach 2016-2019 plany kontroli stanowiły część składową *Planów Pracy NAC*. Informacje o zrealizowanych kontrolach przedstawiono w *sprawozdaniach KN-1 działalność archiwalna*, corocznym *Opisie działalności i zrealizowanych zadań NAC*, natomiast ocenę stopnia realizacji zaleceń pokontrolnych przedstawiano w *Rocznych sprawozdaniach opisowych z działalności NAC*. Kontrole w poszczególnych jednostkach planowano co trzy lata. W przypadku niezrealizowania zaplanowanych kontroli uwzględniano ją w planie na następny rok przenoszono kontrolę do planu na następny rok. Jedynie w przypadku kontroli zaplanowanych na 2016 r. NAC określiło przewidywane terminy przeprowadzenia kontroli w trakcie roku. Z dwóch przeprowadzonych kontroli, jedna została zrealizowana w zaplanowanym w terminie (tj. w marcu 2016 r.), natomiast drugą przeprowadzono w innym terminie (na początku III kwartału, zamiast w II kwartale). Dyrektor NAC wyjaśnił, że opóźnienie wynikało z prowadzenia w 2016 r. wszystkich spraw dotyczących nadzoru przez jednego pracownika.

W latach 2016-2018 zaplanowano przeprowadzenie łącznie 9 kontroli, z czego zrealizowano 5. W 2016 r. NAC przeprowadziło dwie z 5 zaplanowanych kontroli (w TVP S.A. oraz RDC S.A., natomiast nie przeprowadzono w PR S.A., FilMOTECE Narodowej i Narodowym Instytucie Audiowizualnym), w 2017 r. dwie z trzech zaplanowanych kontroli (w PR S.A. i WFDF, natomiast nie przeprowadzono w FINA), a w 2018 r. jedną kontrolę w FINA (nie planowano więcej kontroli). Dyrektor NAC wyjaśnił, że kontrola w PR S.A. w 2016 r. nie została przeprowadzona z powodu niezakończenia postępowania kontrolnego w TVP S.A., natomiast kontrole w FilMOTECE Narodowej,

²⁰ Dz. U. z 2019 r. 553 ze zm.

Narodowym Instytucie Audiowizualnym i FINA nie zostały przeprowadzone z powodu zakończenia procesu łączenia jednostek na początku 2018 r.

(akta kontroli tom I str. 175-277, tom II str. 55-117, tom VIII str. 17-21, 122-125)

Zakres wszystkich kontroli przeprowadzonych w latach 2016-2018 dotyczył postępowania z materiałami archiwalnymi wchodzącymi do państwowego zasobu archiwalnego. W ramach czynności kontrolnych sprawdzano m.in. obowiązujące przepisy kancelaryjno-archiwalne, przestrzeganie przepisów o państwowym zasobie archiwalnym i archiwach, rodzaj oraz rozmiar przechowywanej dokumentacji, sposób gromadzenia, przechowywania, uporządkowania i zabezpieczenia dokumentacji, jej ewidencjonowanie i kompletność, ilość oraz okres wytworzenia materiałów archiwalnych podlegających przejęciu, stosowane środki ewidencyjne, kwalifikacje personelu i lokal archiwum. Wszystkie kontrole zostały przeprowadzone zgodnie z procedurą kontrolną określoną w art. 21a-21d ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach oraz w zarządzeniu w sprawie systemu teleinformatycznego NiKA.

(akta kontroli tom II str. 118-447)

W 2019 r. NAC zaplanował przeprowadzenie kontroli w 5 podmiotach: TVP S.A., RDC S.A., SF Tor, SF Zebra i Studiu Miniatur Filmowych. Do końca I kwartału 2019 r. nie przeprowadzono żadnej z ww. kontroli. Dyrektor NAC wyjaśnił, że przeprowadzenie kontroli planowane jest w okresie wrzesień-grudzień 2019 r.

(akta kontroli tom I str. 264, tom VIII str. 124)

5. Realizację zaleceń pokontrolnych monitorowano na podstawie informacji kierowników jednostek organizacyjnych o wykonaniu zaleceń pokontrolnych oraz realizacji zadań z zakresu sprawowanego nadzoru archiwalnego, np. w ramach uzgodnienia projektów normatywów kancelaryjno-archiwalnych. W przypadku braku realizacji zaleceń pokontrolnych dyrektor NAC kierował pisma przypominając o konieczności ich wykonania. W okresie objętym kontrolą NAC w ramach pięciu przeprowadzonych kontroli sformułowało 37 zaleceń pokontrolnych, z czego 10 zrealizowano, 15 było w trakcie realizacji, sześć nie zrealizowano, w zakresie trzech nie upłynął jeszcze czas na ich realizację, a co do trzech brak było informacji o realizacji zalecenia.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że zalecenia pokontrolne były w większości realizowane. W związku z powyższym Dyrektor NAC nie występował do organów nadrzędnych nad jednostkami kontrolowanymi lub organów sprawujących nadzór z wnioskiem o zastosowanie środków nadzoru zmierzających do usunięcia stwierdzonych w trakcie kontroli nieprawidłowości.

(akta kontroli tom II str. 133-447, tom VIII str. 125-130)

6. W latach 2015-2019 w NAC przechowywano od 121 do 144 zespołów archiwalnych, na które składało się od 15 662,7 tys. do 15 965,7 tys. j.a. oraz od 6,4 tys. do 6,7 tys. plików dokumentacji elektronicznej, w tym:

- w 2015 r. 121 zespołów w skład których wchodziło 15 662,7 tys. j.a., obejmujących 518,36 metrów bieżących²¹ oraz 6439 plików dokumentacji elektronicznej o rozmiarze 233,7 GB,
- w 2016 r. 132 zespoły w skład których wchodziło 15 940,9 tys. j.a., obejmujących 526,63 mb. oraz 6439 plików dokumentacji elektronicznej w rozmiarze 233,7 GB (przyrost w stosunku do 2015 r. wyniósł 11 zespołów, 278,2 tys. j.a., 8,27 mb.),
- w 2017 r. 133 zespoły w skład których wchodziło 15 949,9 tys. j.a., obejmujących 593,05 mb. oraz 6632 plików dokumentacji elektronicznej w rozmiarze 238,5 GB (przyrost w stosunku do 2016 r. wyniósł jeden zespół, 9,0 tys. j.a., 66,42 mb. oraz 193 pliki dokumentacji elektronicznej w rozmiarze 4,85 GB),
- w 2018 r. 141 zespołów w skład których wchodziło 15 960,0 tys. j.a., obejmujących 793,72 mb. oraz 6679 plików dokumentacji elektronicznej w rozmiarze 238,8 GB (przyrost w stosunku do 2017 r. wyniósł osiem zespołów, 10,1 tys. j.a., 108,67 mb. oraz 47 plików dokumentacji elektronicznej w rozmiarze 0,2 GB),
- do końca I kwartału 2019 r. 144 zespoły w skład których wchodziło 15 966,7 tys. j.a., obejmujących 872,66 mb. oraz 6679 plików dokumentacji elektronicznej w rozmiarze

²¹ Dalej: mb.

238,8 GB (przyrost w stosunku do 2018 r. wynosił trzy zespoły, 6,7 tys. j.a., 78,94 mb.)²².

Ubytki w zasobie archiwalnym NAC wystąpiły w latach 2017-2018. W 2017 r. liczba jednostek archiwalnych została zmniejszona o 133 z powodu zmiany wielkości dwóch zespołów w trakcie ich opracowania. Zmiana liczby jednostek archiwalnych nie skutkowała zmianą w metrach bieżących zasobu. W 2018 r. usunięto 35 jednostek archiwalnych obejmujących 0,74 metra bieżącego materiałów archiwalnych, w wyniku korekty błędu, który powstał w trakcie wpisywania materiałów archiwalnych do księgi nabytków.

Wśród materiałów archiwalnych przechowywanych w postaci tradycyjnej, największą grupę stanowiła dokumentacja fotograficzna (od 15 590,9 tys. j.a. na koniec 2015 r. do 15 878,0 tys. j.a. na koniec I kwartału 2019 r.). NAC przechowywało również m. in. nagrania dźwiękowe (od 32,2 tys. j.a. na koniec 2015 r. do 46,4 tys. j.a. na koniec I kwartału 2019 r.), dokumentację aktową (od 35,4 tys. j.a. na koniec 2015 r. do 37,8 tys. j.a. na koniec I kwartału 2019 r.) oraz filmy (3,2 tys. j.a.).

W NAC nie są przechowywane zasoby archiwalne w formie mikrofilmów i mikrofisz stanowiące zasób archiwum. Dyrektor NAC wyjaśnił, że skany dokumentacji, do której NAC nie posiada oryginałów, stanowią równoważnik oryginału i mają status dokumentu elektronicznego. Dokumenty takie są wpisane do księgi nabytków jako dokumentacja elektroniczna.

W zasobie NAC znajdowały się materiały archiwalne o szczególnej wartości. Materiały te wykazano w spisie zespołów i zbiorów NAC podlegających szczególnej ochronie w sytuacjach kryzysowych. Według stanu na dzień 31 marca 2019 r. było to 298 214 j.a. (670,4 mb.) zgromadzonych w ramach 36 zespołów.

(akta kontroli tom I str. 269-277, tom II str. 448-456, tom VIII str. 233-234)

7. W okresie objętym kontrolą obowiązywały dwie umowy użyczenia materiałów archiwalnych, zawarte w 2005 r. z PR S.A.²³ i TVP S.A.²⁴. W obydwu umowach ustalono termin pozostawienia materiałów archiwalnych do końca czerwca 2021 roku. Powodem użyczenia tych materiałów było ich wykorzystywanie w prowadzonej działalności statutowej tych jednostek. W latach 2016-2019 (do końca I kwartału) do NAC nie wpłynęły wnioski o pozostawienie dokumentacji oraz nie zawierano innych umów lub porozumień w tym zakresie. Dyrektor NAC wyjaśnił, że ze względu na niewielką liczbę obowiązujących umów użyczenia, nie prowadzono rejestru w tym zakresie. Sposób realizacji umów monitorowano w ramach kontroli oraz przejmując spisy zdawczo-odbiorcze. Na bieżąco śledzono terminy wygaśnięcia umów, które były każdorazowo przedłużane aneksami.

(akta kontroli tom II str. 457-498, tom VIII str. 171-172)

8. NAC planowało przejmowanie dokumentacji z jednostek nadzorowanych w perspektywie rocznej. Inicjatywa w zakresie rozpoczęcia procedury przekazania materiałów archiwalnych leżała po stronie kierownika jednostki przekazującej materiały archiwalne. W latach 2016-2019 (do końca maja) NAC przejęło łącznie 25,3 tys. j.a. (344,61 mb.) ujętych w 82 spisach zdawczo-odbiorczych. Przejęte materiały pochodziły od trzech jednostek nadzorowanych, w tym dwóch likwidowanych (SF Kronika i PN) i jednej prowadzącej działalność (WFDF)²⁵.

Proces likwidacji SF Kronika rozpoczął się w listopadzie 2018 r. Do końca kwietnia 2019 r. do NAC przekazano jeden spis zdawczo-odbiorczy obejmujący 60 j.a. (0,82 mb.) dokumentacji aktowej. Materiały archiwalne PN przejmowano na podstawie umowy o współpracy z dnia 20 sierpnia 2015 r. W latach 2016-2019 (do końca maja) przejęto łącznie 25,1 tys. j.a. w rozmiarze 342,1 mb., ujętych w 79 spisach zdawczo-odbiorczych, w tym: 16,7 tys. j.a. nagrań dźwiękowych (w rozmiarze 267,6 mb.), 3,7 tys. j.a. fotografii

²² Liczba zespołów w kolejnych latach objętych kontrolą wzrosła od 9,09% w 2016 r., 0,76% w 2017 r., 6,02% w 2018 r. i 2,13% do końca I kwartału 2019 r. Liczba jednostek archiwalnych wzrosła o 1,78% w 2016 r., 0,06% w 2017 r., 0,06% w 2018 r. i 0,04% do końca I kwartału 2019 r.

²³ Umowa z PR S.A. z 12 maja 2005 r. dotyczyła użyczenia materiałów archiwalnych w rozmiarze 519 mb. dokumentacji aktowej, 398 215 j.a. nagrań dźwiękowych. Umowa była ośmiokrotnie aneksowana. Ostatni aneks zawarto 7 czerwca 2018 r., określając w nim nowy termin użyczenia materiałów archiwalnych do 30 czerwca 2021 r.

²⁴ Umowa z TVP S.A. z 29 kwietnia 2005 r. dotyczyła użyczenia materiałów archiwalnych w rozmiarze 1155 mb. dokumentacji aktowej i technicznej, 153 074 j.a. nagrań dźwiękowych i dokumentacji audiowizualnej. Umowa była siedmiokrotnie aneksowana. Ostatni aneks zawarto 3 lipca 2018 r., określając w nim nowy termin użyczenia materiałów archiwalnych do 30 czerwca 2021 r.

²⁵ Materiały archiwalne WFDF przejęto w dwóch spisach zdawczo-odbiorczych obejmujących 109 j.a. (1,68 mb.).

(w rozmiarze 4,7 mb.), 3,1 tys. j.a. dokumentacji aktowej (w rozmiarze 59,9 mb.), 1,5 tys. j.a. partytur (w rozmiarze 8,26 mb.) i 82 j.a. dokumentacji technicznej (w rozmiarze 1,68 mb.)²⁶. Zgodnie z postanowieniami umowy o współpracy, wybrane nagrania dźwiękowe, przed przekazaniem ich do NAC (po akceptacji spisów zdawczo-odbiorczych), podlegały digitalizacji przez nabywcę spółki PN.

NAC stosowało jednolitą metodę zarządzania procesem przejmowania dokumentacji, aktywnie i na bieżąco współdziałało z jednostkami mającymi przekazać materiały archiwalne, uzgadniało sposób porządkowania, ewidencjonowania i technicznego zabezpieczenia materiałów archiwalnych, a w razie potrzeby sprawdzało ich stan poprzez dokonywanie ekspertyz. Na wniosek NAC jednostki przekazujące materiały dokonywały poprawy stwierdzonych uchybień. Materiały archiwalne przekazywano w postaci uporządkowanej, w stanie dobrym, bez zbędnej zwłoki. NAC, zgodnie z § 8 ust. 4 rozporządzenia w sprawie klasyfikowania, przechowywania i brakowania dokumentacji archiwalnej, w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące potwierdziło przejście materiałów archiwalnych ujętych w 49 z 82 spisów zdawczo-odbiorczych. Potwierdzenie przejścia materiałów archiwalnych w 17 spisach zdawczo-odbiorczych nastąpiło w terminie dłuższym niż 3 miesiące (16 spisów przekazanych przez PN i jeden przekazany przez WFDF). W ramach jednego protokołu zdawczo-odbiorczego nie było obowiązku potwierdzania przyjęcia materiałów archiwalnych, a w zakresie 15 spisów zdawczo-odbiorczych nie upłynął jeszcze termin na ich potwierdzenie. Przekazanie materiałów nie wiązało się z koniecznością poniesienia przez NAC dodatkowych kosztów, za wyjątkiem kosztu zakupu testów lumenometrycznych używanych podczas ekspertyz, na które wydatkowano 1,2 tys. zł w 2018 r. i 1,1 tys. zł w 2019 r. W okresie objętym kontrolą nie przejmowano dokumentacji elektronicznej od jednostek nadzorowanych.

Szczegółowe badanie 20 teczek wybranych losowo z 20 spisów zdawczo-odbiorczych przekazanych do NAC w okresie objętym kontrolą, wykazało, że przejęta dokumentacja została prawidłowo opisana i wpisana do księgi nabytków.

(akta kontroli tom I str. 396-418, tom II str. 499-601, tom VIII str. 288-295)

9. NAC monitorowało sposób brakowania dokumentacji w trakcie wydawania zgody na brakowanie oraz przeprowadzając kontrole w jednostkach nadzorowanych. W okresie objętym kontrolą NIK, wszystkie działające jednostki występowały o zgodę na brakowanie (z wyłączeniem jednostek, które zakończyły działalność oraz jednostek ustalonych przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych²⁷ w 2018 r. jako wytwarzające materiały archiwalne). Brakowanie dokumentacji przeprowadzano zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu w sprawie klasyfikowania, przechowywania i brakowania dokumentacji archiwalnej. W ramach przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono w latach 2016-2019 przypadków brakowania dokumentacji archiwalnej bez wymaganej zgody archiwum państwowego.

(akta kontroli tom II str. 602-620, tom VIII str. 58)

10. Zgodnie z zarządzeniem nr 16 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych²⁸ NAC, w zakresie swoich kompetencji, zostało zobowiązane wspierać współpracę archiwów państwowych z podmiotami, których materiały archiwalne wchodzą w skład ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego, tj. z Fundacją Centrum im. Bronisława Geremka, Fundacją Archiwum Dokumentacji Historycznej PRL i Fundacją Ośrodka KARTA. W ramach tych działań, w 2017 r. Fundacja Ośrodka KARTA przekazała do NAC, w celu archiwizacji w CRC, 75 tys. skanów o łącznym rozmiarze 1 898,58 GB.

Po wejściu w życie nowego zarządzenia Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 26 kwietnia 2018 r.²⁹, Dyrektor NAC wydał zarządzenie nr 57 z dnia 3 grudnia 2018 r. określające wewnętrzne normy dotyczące współpracy z ww. podmiotami.

²⁶ W kolejnych latach objętych kontrolą przekazano: w 2016 r. 2,0 tys. j.a. w rozmiarze 39,4 mb. w sześciu spisach zdawczo-odbiorczych, w 2017 r. 3,5 j.a. w rozmiarze 64,8 mb. w siedmiu spisach zdawczo-odbiorczych, w 2018 r. 9,1 j.a. w rozmiarze 106,0 mb. w 21 spisach zdawczo-odbiorczych, do końca maja 2019 r. 10,5 tys. j.a. w rozmiarze 132,0 mb. w 45 spisach zdawczo-odbiorczych.

²⁷ Dalej: NDAP.

²⁸ Zarządzenie nr 16 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 10 grudnia 2012 r. w sprawie określenia zasad współpracy archiwów państwowych z archiwami podmiotów ze sfery ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego.

²⁹ Zarządzenie nr 39 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w sprawie współpracy archiwów państwowych z podmiotami, których materiały archiwalne wchodzą w skład ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego.

W dniu 24 maja 2019 r. Komisja Archiwalna Oceny Dokumentacji³⁰ pozytywnie zaopiniowała przygotowany przez NAC wykaz podmiotów, których materiały wchodzą do ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego. W latach 2016-2019 NAC nie współpracowało z innymi podmiotami w zakresie gromadzenia narodowego zasobu archiwalnego.

(akta kontroli tom I str. 314 i 351, tom II str. 621-666, tom VIII str. 64-66)

11. W okresie objętym kontrolą na realizację zadań związanych z gromadzeniem materiałów archiwalnych NAC wydatkowało 1 714,7 tys. zł, w tym 1 690,7 tys. w 2016 r. i 24,0 tys. zł w 2018 r. W 2017 r. i w I kw. 2019 r. nie dokonywano wydatków w zakresie gromadzenia zasobu. Główne wydatki poniesiono na zakup materiałów archiwalnych tworzących zbiór Archiwum Fotograficznego „POLFILM” (691,4 tys. zł) oraz zakup spuścizny fotografa Henryka Poddębskiego (996 tys. zł), w ramach zamówienia publicznego. Postępowanie przeprowadzono w trybie z wolnej ręki, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³¹ i wewnętrznymi regulacjami archiwum. Zamówienie zostało zrealizowane zgodnie z umową zawartą z wybranym wykonawcą.

(akta kontroli tom II str. 667-720)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Materiały archiwalne Wydawnictwa „Sport i Turystyka”, tworzące ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny zostały przekazane do NAC w czerwcu 2016 r., bez zawarcia porozumienia, o którym mowa w § 3 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie przekazywania materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny.

(akta kontroli tom I str. 504-515)

Dyrektor NAC wyjaśnił, że przyczyną nie zawarcia porozumienia było dołączenie przejętych materiałów archiwalnych do istniejącego od wielu lat w zasobie NAC zespołu Wydawnictwa „Sport i Turystyka”.

(akta kontroli tom VIII str. 211-212)

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień NIK zauważa, że w przywołanym rozporządzeniu, obowiązek zawarcia porozumienia nie został powiązany z przynależnością przekazywanych materiałów do istniejących lub nieistniejących zespołów archiwalnych.

2. Sprawy dotyczące ustalenia przepisów kancelaryjno-archiwalnych dwóch nadzorowanych jednostek (FINA i RDC S.A.) nie zostały rozpatrzone przez NAC niezwłocznie, co było niezgodne z § 4 ust. 1 zarządzenia nr 20 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 27 listopada 2015 r. w sprawie sposobu postępowania przy określaniu przepisów kancelaryjnych i archiwalnych wydawanych przez organy i kierowników jednostek organizacyjnych w porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych.

(akta kontroli tom I str. 599-602, 603, 608-610, tom II str. 1, 6-10)

Dyrektor NAC wyjaśnił, że w obydwu opisanych powyżej sprawach przyczyną opóźnienia była zwiększona ilość spraw rozpatrywanych w Oddziale ds. Nadzoru Archiwalnego w ostatnich miesiącach roku.

(akta kontroli tom VIII str. 230-231)

3. NAC dokonało potwierdzenia przejęcia materiałów archiwalnych ujętych w 17 spisach zdawczo odbiorczych w terminie dłuższym niż 3 miesiące, tj. niezgodnie z terminem określonym w § 8 ust. 4 rozporządzenia w sprawie klasyfikowania, przechowywania i brakowania dokumentacji archiwalnej.

(akta kontroli tom II str. 506-568)

Dyrektor NAC wyjaśnił, że opóźnienie w wystawianiu potwierdzeń odbioru wynikało z konieczności przejęcia w niedługich odstępach czasu dużej liczby materiałów archiwalnych Polskich Nagrań.

(akta kontroli tom VIII str. 289-290)

³⁰ Złożona z przedstawicieli AAN, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie i NAC.

³¹ Dz. U. z 2018 r. 1986 ze zm. Dalej: ustawa PZP.

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą w NAC podejmowało działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa gromadzonych materiałów archiwalnych. Dysponowało wiedzą o wielkości materiałów archiwalnych podlegających przejęciu, planowało działania oraz przejmowało materiały stanowiące państwowy zasób archiwalny, sprawowało bieżący i rzetelny nadzór nad jednostkami pozostającymi w jego właściwości, przeprowadzało w nich kontrole, podejmowało aktywne działania w celu zatwierdzenia lub zaopiniowania przepisów kancelaryjno-archiwalnych i udzielało zgody na brakowanie dokumentacji. NAC na bieżąco monitorowało terminy i warunki zawarcia porozumień o pozostawieniu dokumentacji archiwalnej. W okresie objętym kontrolą NAC przejmowało materiały archiwalne tworzące ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny oraz wspierało współpracę z podmiotami, które wytwarzały te materiały.

Stwierdzone nieprawidłowości nie miały wpływu na skuteczność gromadzenia zasobu archiwalnego.

OBSZAR

2. Prawdliwość i skuteczność ewidencjonowania i przechowywania narodowego zasobu archiwalnego

2.1 Ewidencjonowanie narodowego zasobu archiwalnego

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2016-2019 kierunki działań i zakres prac związanych z ewidencjonowaniem zasobu były planowane przez NAC w *Opisach planowanych działań NAC*, a w 2019 r. również w *Planie pracy NAC* oraz opisywane w *Rocznych sprawozdaniach opisowych z działalności NAC*. W 2019 r. Archiwum przystąpiło do realizacji *Programu ewidencjonowania materiałów archiwalnych bez ewidencji i poza ewidencją*, jako priorytetowego zadania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych na lata 2019-2020. W okresie objętym kontrolą NAC zewidencjonował 4 513,3 tys. j.a., w tym w 2016 r. 70,0 tys. j.a. (zaplanowano 1 tys. j.a.), w 2017 r. 1 560,7 tys. j.a. (zaplanowanych 12 tys. j.a.), w 2018 r. 2 605,3 tys. j.a. (nie określono planowanej liczby j.a.), w I kwartale 2019 r. 277,3 tys. j.a. (szczegółowy plan dot. liczby klatek, a nie j.a.)³². W efekcie ww. działań liczba zaewidencjonowanego zasobu wzrosła z 14,5% w 2016 r. do 44% na koniec I kw. 2019 r.

W latach 2017-2018 w NAC realizowano priorytetowy *Program retrokonwersji pomocy archiwalnych*, zgodnie z planem przyjętym przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Sprawozdania kwartalne z wykonania planu przekazywano drogą elektroniczną za pomocą platformy ePUAP lub drogą mailową do wskazanego pracownika NDAP. W okresie objętym kontrolą poddano retrokonwersji 348,4 tys. j.a. z zaplanowanych 184,8 tys. j.a.

(akta kontroli tom I str. 424-268, 278-418 tom III str. 79-139, tom VIII str. 315-316, 318)

2. W latach 2016-2019, w zakresie ewidencjonowania zasobu archiwalnego, obowiązywały dwa zarządzenia Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych: z 4 listopada 2013 r.³³ i 30 stycznia 2018 r.³⁴. W zarządzeniach określono stosowane środki ewidencyjne na poziomie zespołu i jednostki archiwalnej oraz sposób prowadzenia ewidencji zasobu

³² Zgodnie z § 7 ust. 2 zarządzenia nr 7 Naczelnego Dyrektora Archiwów państwowych z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie ewidencjonowania zasobu archiwalnego w archiwach państwowych, jednostką archiwalną stała się grupa dokumentów w formie scalonej tj. np. teczka, wiązka lub rolka (pasek) błony fotograficznej. Przed wejściem w życie ww. zarządzenia, na mocy decyzji nr 8 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 24 kwietnia 2006 r. w sprawie wprowadzenia wskazówek metodycznych dotyczących zasad opracowania fotografii w archiwach państwowych, jednostką archiwalną były wszystkie elementy utrwalonego zapisu danego obrazu tj. negatyw, pozytyw, plik danych, wydruk. W sprawozdaniach za 2018 r. NAC wykazywało liczbę jednostek archiwalnych wg nowego podejścia co powodowało, iż wykazywano znacznie mniejsze wartości, niż w latach poprzednich. Dla przykładu w 2018 r. NAC wykazał w sprawozdaniach zaewidencjonowanie 121,1 tys. j.a., natomiast według dawnej terminologii jest to 2 605,3 tys. j.a. (liczba negatywów). W sprawozdaniu KN-1 zasób zaewidencjonowany na koniec 2018 r. wynosi 4,2 mln j.a. podczas gdy według starej terminologii stanowił by 7,0 mln j. a. W wystąpieniu pokontrolnym, w celu zachowania prawidłowej proporcji działań podejmowanych przez NAC w kolejnych latach objętych kontrolą wykazano j.a. według terminologii obowiązującej przed zmianą przepisów w 2018 r.

³³ Zarządzenie nr 11 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 4 listopada 2013 r. w sprawie ewidencji zasobu archiwalnego w archiwach państwowych, zmienione zarządzeniami nr 6 z 4 lutego 2015 r., nr 16 z 22 czerwca 2015 r., nr 17 z 2 października 2015 r., nr 20 z 27 października 2016 r., nr 29 z 18 maja 2017 r.

³⁴ Zarządzenie nr 7 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 30 stycznia 2018 r. w sprawie ewidencjonowania zasobu archiwalnego w archiwach państwowych, zmienione zarządzeniem nr 33 z 29 marca 2018 r.

archiwalnego. W zarządzeniu Dyrektora NAC z dnia 26 maja 2009 r. wskazano pracownika NAC odpowiedzialnego za prowadzenie ewidencji³⁵.

Do ewidencjonowania zasobu NAC wykorzystywano system ZoSIA, umożliwiający prowadzenie ewidencji i inwentaryzacji zasobu archiwalnego w formie elektronicznej. Od 1 stycznia 2014 r. do końca stycznia 2018 r., ewidencja na poziomie zespołu prowadzona była z wykorzystaniem środków ewidencyjnych w postaci: księgi nabytków, księgi ubytków, księgi przesunięć międzypołowych, kartoteki zespołów i zbiorów oraz spisu zespołów i zbiorów. Po wejściu w życie zarządzenia z 30 stycznia 2018 r. nie było obowiązku sporządzania spisów zespołów i zbiorów, jednakże system ZoSIA nadal umożliwiał ich generowanie. W badanym okresie w księdze nabytków zarejestrowano 304,2 tys. j.a., księdze ubytków odnotowano łącznie 168 j.a., zaś w księdze przesunięć międzypołowych 249 j.a.

Przed wejściem w życie zarządzenia z 30 stycznia 2018 r. ewidencja na poziomie jednostki archiwalnej prowadzona była z wykorzystaniem środków ewidencyjnych w postaci: inwentarzy zatwierdzonych (inwentarze książkowe i kartkowe), inwentarzy roboczych, spisów zdawczo-odbiorczych, spisów roboczych, innych środków ewidencyjnych (np. protokoły zdawczo-odbiorcze). Po zmianie przepisów środkiem ewidencyjnym na poziomie jednostki archiwalnej stał się sporządzany w ZoSIA elektroniczny inwentarz archiwalny, który do czasu zatwierdzenia przez dyrektora archiwum państwowego stanowił elektroniczny inwentarz archiwalny roboczy³⁶. Sporządzone w innej formie środki ewidencyjne w postaci spisów materiałów archiwalnych były sukcesywnie poddawane retrokonwersji i dodawane do systemu informatycznego ZoSIA.

W badanym okresie w NAC prowadzono pomoce archiwalne w postaci: indeksów, (geograficzny, osobowy, rzeczowy), przewodników po zespole (zbiore), katalogów tematycznych, przewodników po zasobie (informatory), inwentarzy archiwalnych oraz innych pomocy informacyjnych (np. skorowidz tematyczny, a przed wejściem w życie zarządzenia z 2018 r. - inwentarz w systemie informatycznym), elektronicznych inwentarzy roboczych. Kopie cyfrowe środków ewidencyjno-informacyjnych, na podstawie których następowało przyjęcie materiałów archiwalnych do archiwum państwowego (np. spisy zdawczo-odbiorcze, spisy robocze, protokoły zdawczo-odbiorcze), stanowiły pomoc archiwalną dla użytkowników, do momentu przeniesienia danych z tych środków do systemu ZoSIA (import spisu) lub do momentu zinwentaryzowania jednostek zespołu podczas jego opracowywania w ZoSIA. Po tym czasie środki te traciły ważność (podlegały anulowaniu)³⁷.

Wykaz wszystkich środków ewidencyjnych i pomocy archiwalnych NAC zawiera raport generowany z systemu ZoSIA pn. *Statystyka środków ewidencyjnych i pomocy archiwalnych – Narodowe Archiwum Cyfrowe*. W badanym okresie NAC nie prowadziło ewidencji dokumentacji niearchiwalnej³⁸. Rejestr wydawanych przez Dyrektora NAC zgód na brakowanie prowadzono systemie NiKA. Wypożyczenia materiałów archiwalnych podlegały ewidencjonowaniu w postaci spisu spraw. Prowadzony w NAC system ewidencyjny jednoznacznie identyfikował zgromadzone materiały archiwalne. Wszystkie informacje na temat środków ewidencyjnych i pomocy archiwalnych były aktualizowane w systemie ZoSIA w kartach poszczególnych zespołów.

³⁵ Zarządzenie nr 10/2009 Dyrektora Narodowego Archiwum Cyfrowego z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie określenia osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ewidencji zasobu archiwum, zmienione zarządzeniem 3/2013 z dnia 7 stycznia 2013 r.

³⁶ W latach 2018 -2019 nie został zatwierdzony żaden elektroniczny inwentarz archiwalny z uwagi na realizację programów priorytetowych NADP w zakresie retrokonwersji i ewidencjonowania. W konsekwencji w aplikacji ZoSIA prowadzona była ewidencja szczegółowa przy użyciu elektronicznego inwentarza archiwalnego roboczego.

³⁷ Środki ewidencyjno-informacyjne, na podstawie których następowało przyjęcie materiałów archiwalnych do archiwum państwowego, w formie tradycyjnej (papierowej) przechowywane były w teczках zespołów przez pracownika odpowiedzialnego za prowadzenie ewidencji w archiwum. W formie elektronicznej były udostępniane pracownikom BOK (na serwerze NAC) niezwłocznie po ich umieszczeniu w księdze nabytków i w karcie zespołu, z zaznaczeniem, że spis taki jest w trakcie opracowywania, a opisy w nim zawarte mogą ulec zmianie. W BOK dostępna była również wersja elektroniczna inwentarzy, która na życzenie klienta mogła być wydrukowana przez pracowników Biura, inwentarze kartowe i książkowe.

³⁸ W zasobie NAC jedyna dokumentacja niearchiwalna to dokumentacja przejęta w 1966 r. w ramach zespołu nr 14 Zespół „Telewizja Polska”. Jest to zespół nieopracowany.

Badanie wybranych losowo 21 środków ewidencyjnych wykazało, że były one pełne i logicznie powiązane ze sobą. Ewidencje posiadały pomoce archiwalne, np. w postaci indeksów lub spisów zdawczo-odbiorczych.

(akta kontroli tom III str. 1-78, 140-207, tom VIII str. 57-58, 324-328)

3. Zagadnienia dotyczące planowania i przeprowadzenia kontroli oraz realizacji zaleceń pokontrolnych opisano w obszarze pierwszym wystąpienia pokontrolnego na str. 6.

4. W okresie objętym kontrolą wydatki w zakresie ewidencjonowania zasobu wynosiły 249,8 tys. zł, w tym 129,9 tys. zł w 2016 r. i 119,9 tys. zł w 2017 r. W 2018 r. i w I kw. 2019 r. nie ponoszono wydatków bezpośrednio związanych z ewidencjonowaniem zasobu. Wszystkie wydatki, ze względu na wartość zamówienia, poniesiono z wyłączeniem stosowania ustawy PZP. Główne wydatki poniesiono na realizację projektu Szklany Górný Śląsk digitalizacja (126,2 tys. zł) oraz na wykonanie usługi digitalizacji negatywów wraz z obróbką, zapisem technicznym i kontrolą (119,9 tys. zł).

(akta kontroli tom III str. 208)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2 Przechowywanie narodowego zasobu archiwalnego

Opis stanu
faktycznego

1. W latach 2016-2019 NAC przeprowadzało analizy potrzeb dotyczących przechowywania zasobu archiwalnego w ramach opracowanych planów inwestycyjnych. W wyniku przeprowadzonych analiz określono m.in. potrzebę rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej Centralnego Repozytorium Cyfrowego³⁹ oraz modernizację magazynów archiwalnych (w tym wymianę regałów magazynowych na przesuwane). W ramach rozbudowy CRC m.in. zmodernizowano system monitoringu, zakupiono nową bibliotekę taśmową oraz wdrożono system StorNext do przechowywania kopii zapasowych. W wyniku modernizacji przestrzeni magazynowych w 2016 r. wymieniono regały w magazynie nr 15 na pierwszym piętrze budynku magazynowego, a w 2017 r. w magazynach nr 031-037, 062-065 na parterze budynku magazynowego. Na 2019 r. zaplanowano wymianę regałów w magazynach nr 11, 12 i 13.

(akta kontroli tom III str. 246-290, tom VIII str. 316-317)

2. Siedziba NAC znajduje się w dwóch budynkach przy ul. Hankiewicza 1 w Warszawie, administrowanych przez Archiwum Akt Nowych. NAC korzysta z pomieszczeń na podstawie umowy użyczenia z 19 listopada 2007 r. zawartej na czas nieokreślony.

W latach 2016-2017 planowano połączenie centralnych archiwów państwowych oraz NDAP w jeden podmiot, zwany roboczo Narodowym Archiwum RP. W ramach planowanej struktury NAC miało pełnić rolę jednostki podległej, dostarczającej informacje o wielkości własnego zasobu, szacowanych kosztach i innych zagadnieniach merytorycznych. Pod koniec 2017 r. zmieniono plany w tym zakresie. W piśmie z 20 listopada 2017 r.⁴⁰ NDAP przesłała do NAC nowe stanowisko dotyczące inwestycji budowlanej, której zakres miał obejmować budowę Narodowego Archiwum Cyfrowego z rozszerzoną powierzchnią magazynową na bieżące potrzeby Archiwum Akt Nowych oraz Archiwum Państwowego w Warszawie. Inwestycja miała być realizowana na terenie nieruchomości przy ul. Ordona 23 w Warszawie, znajdującej się w trwałym zarządzie NDAP. Środki na sfinansowanie inwestycji miały zostać zabezpieczone w programie wieloletnim „Budowa Archiwów Państwowych 2018-2023” opracowywanym przez NDAP. NAC przygotował wstępne założenia funkcjonalno-użytkowe budynku, przekazując wkład merytoryczny do dokumentów tworzonych w ramach planu wieloletniego⁴¹.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że Archiwum nie uzyskało od NDAP tytułu prawnego do nieruchomości, upoważniającego do prowadzenia inwestycji budowlanej oraz nie posiadało zabezpieczonych środków na realizację takiej inwestycji.

Pomieszczenia NAC znajdowały się w dwóch połączonych ze sobą budynkach: tzw. okrąglaku, w którym znajdowały się pomieszczenia biurowe oraz budynku

³⁹ Dalej: CRC.

⁴⁰ Pismo nr DIRA.311.37.2017.

⁴¹ Ostatnią aktualizację dokumentów do planu wieloletniego, NAC przesłał do NDAP w styczniu 2019 r.

magazynowym. NAC zajmowało 71 pomieszczeń o łącznej powierzchni 2 739,04 m² (1 401,07 m² przestrzeni użytkowej).

Dyrektor NAC wyjaśnił, że w okresie wykorzystywania przez NAC pomieszczeń w budynkach przy ul. Hankiewicza 1 nie było informacji o zalaniach lub zawilgoceniach będących wynikiem podniesienia poziomu wód gruntowych, czy intensywnych opadów. Wszelkie czynności konserwacyjne i kontrolne związane z budynkami przy ul. Hankiewicza 1, jak również stan techniczny budynku, były w gestii administratora nieruchomości, Archiwum Akt Nowych.

(akta kontroli tom III str. 291-475, tom VIII str. 66-68, 317-318)

Ogłędzinom poddano 14 magazynów archiwaliów o łącznej powierzchni 1 238,4 m². Ogólny stan pomieszczeń był dobry. Trzy magazyny były niewyremontowane, wyposażone w regały stacjonarne starego typu. Pozostałe były wyremontowane i wyposażone w nowe regały (stacjonarne i jezdne). Wszystkie magazyny były czyste, wyposażone w wentylację, urządzenia monitorujące temperaturę i wilgotność powietrza⁴² oraz posiadały zabezpieczenia przed nieuprawnionym wejściem. Większość regałów była przystosowana do wielkości (kształtu) przechowywanych materiałów. Wyjątek stanowiła część regałów ustawionych w magazynach nr 037, 0002, 11, 12 i 13. W dwóch pierwszych magazynach pudła, w których przechowywano negatywy mikrofilmów, były za długie w stosunku do szerokości półek, na których stały. W konsekwencji pudła stały bokiem, wystawały z półki na około 10 cm lub stały w taki sposób, że zajmowały dwie półki przylegających do siebie regałów. W trzech pozostałych magazynach, w regałach przeznaczonych do przechowywania zasobu były ustawione szuflady (wyjęte z innych regałów i w takiej formie przewiezione do archiwum). Półki, na których stały szuflady nie były dostosowane do kształtu szuflad, a przechowywane w nich materiały były narażone na zabrudzenie lub uszkodzenie. W magazynach tych, na części półek, brakowało opisów dotyczących przechowywanego na nich zasobu.

W magazynach nr 11 i 12 znajdowały się materiały bez ewidencji (informacja o braku ewidencji została umieszczona na regałach na pudłach w których przechowywano materiały). Kierownik Oddziału Zbiorów Fotograficznych wyjaśnił, że materiały bez ewidencji NAC posiada po Archiwum Dokumentacji Mechanicznej. Nie można ustalić źródła pochodzenia niektórych z tych materiałów. Dla przykładu materiały Ilustrowanego Kuriera Codziennego ponad 40 lat temu zostały przeznaczone do brakowania. Materiały nie zostały ostatecznie zniszczone, są przeglądane i ponownie oceniane pod kątem wartości archiwalnej. Część została już uporządkowana i docelowo – po sporządzeniu ewidencji - zostanie włączona do zasobu.

W magazynie nr 13, w dwóch oddzielnych, opisanych pudełkach znajdowały się negatywy zainfekowane grzybem. Kierownik Oddziału Zbiorów Fotograficznych wyjaśnił w trakcie oględzin, że w NAC nie ma pracowni konserwatorskiej oraz pomieszczenia do kwarantanny materiałów. Zabezpieczanie zasobu odbywa się w magazynach lub na korytarzu prowadzącym do magazynów.

We wszystkich magazynach materiały archiwalne były oznaczone. Dokumentacja podlegająca szczególnej ochronie w sytuacjach kryzysowych została zaznaczona pomarańczowymi kartkami przyklejonymi na boku regału oraz pomarańczowymi kropkami przyklejonymi na regałach lub opakowaniach, w których znajdowały się materiały archiwalne.

W 12 magazynach nie stwierdzono przechowywania materiałów archiwalnych w sposób zagrażający ich bezpieczeństwu. W magazynach nr 11 i 12, część materiałów archiwalnych z sześciu różnych zespołów, była przechowywana w sposób niegwarantujący bezpieczeństwa. Materiały te nie zostały prawidłowo opakowane, przez co były narażone na uszkodzenie lub zabrudzenie⁴³. Oprócz ww. przypadków, w magazynach nr 11,12 i 13

⁴² Za 2ujątkiem jednego magazynu, w którym czujnik został zdjęty w grudniu 2017 r. z powodu remontu. Dopiero w kwietniu 2019 r. w pomieszczeniu zaczęto ponownie przechowywać materiały archiwalne. Czujnik został ponownie zainstalowany w trakcie kontroli NIK.

⁴³ Materiały archiwalne przechowywano m. in. w otwartych kopertach lub pudłach, w zwykłych segregatorach lub w wysuniętych szufladach.

część materiałów z dziesięciu różnych zespołów, ze względu na stare opakowania, wymagały przepakowania lub nowego opakowania.

(akta kontroli tom III str. 476-509, tom IV str. 1-31)

W okresie objętym kontrolą NAC podejmowało działania w celu zwiększenia rezerwy wolnego miejsca w magazynach. Informacje dotyczące metrażu wolnych półek w magazynach przekazywano Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych w cyklicznych dokumentach pn. *Analiza potrzeb inwestycyjnych archiwów państwowych w zakresie zakupów regałów*. Według danych na 31 grudnia 2016 r. NAC dysponowało 618 mb. wolnych półek. W wyniku wymiany w latach 2016-2017 regałów w sześciu magazynach zwiększono liczbę półek. Do magazynów niewyremontowanych pozyskano od Archiwum Akt Nowych regały starego typu, przeznaczone do utylizacji. Dodatkową przestrzeń na półkach uzyskano poprzez przepakowanie materiałów archiwalnych do nowych opakowań ochronnych w ramach profilaktyki konserwatorskiej. W efekcie tych działań, według danych przesłanych do NDAP w lutym 2019 r., NAC dysponowało 1 176 mb. wolnych półek, co stanowiło zabezpieczenie możliwości przechowywania do 2040 r. W okresie objętym kontrolą powiększono również powierzchnię dyskową przeznaczoną do gromadzenia elektronicznych materiałów archiwalnych. W 2016 r. powierzchnia ta wynosiła 578,14 TB, natomiast w 2018 r. rozbudowano ją do 1 495,018 TB (tj. o 916,878 TB).

(akta kontroli tom IV str. 32-130, tom VIII str. 68-70, 314-315)

3. Wszystkie magazyny archiwaliów były wyposażone w system alarmu przeciwpożarowego, automatyczny system gaszenia ognia oraz podręczny sprzęt ochrony przeciwpożarowej. Budynki, w których znajdowało się NAC, zostały objęte Instrukcją bezpieczeństwa pożarowego dla Archiwum Akt Nowych. Instrukcja zawierała szczegółowe informacje o zabezpieczeniach i systemach przeciwpożarowych, a także zasady postępowania w razie wystąpienia pożaru. Dyrektor NAC wyjaśnił, że dokumentacja techniczna i konserwacyjna odnosząca się do budynku i jego wyposażenia, głównych systemów ochrony pożarowej i urządzeń gaśniczych, systemów służących ochronie fizycznej obiektu, jest prowadzona i przechowywana przez AAN.

W okresie objętym kontrolą, NAC co roku zlecało podmiotowi zewnętrznemu posiadającemu odpowiednie kwalifikacje w zakresie ochrony p.poż, przeprowadzenie przeglądu podręcznego wyposażenia i przenośnych urządzeń gaśniczych w celu sprawdzenia ich stanu technicznego, uzupełniania braków, konserwacji i realizacji innych zaleceń wynikających z przeglądu. Na podstawie przeglądów dokonywano wymiany, naprawy, konserwacji podręcznego wyposażenia i przenośnych urządzeń gaśniczych. Od 2018 r. wprowadzono w NAC miesięczne dyżury elektryka (podmiot zewnętrzny). Dyrektor NAC wyjaśnił, że dodatkowe czynności wynikające ze zgłoszonego zapotrzebowania lub zdiagnozowanych usterek są realizowane na podstawie odrębnych zleceń, a stan wyposażenia jednostki jest na bieżąco monitorowany przez kierowników komórek organizacyjnych NAC.

(akta kontroli tom III str. 476-509, tom IV str. 1-31, 131-228, tom VIII str. 70-73)

Zasady reagowania w wypadku nadzwyczajnych zdarzeń uregulowano w instrukcjach do *Planu ochrony AAN, Instrukcji Alarmowej w przypadku zgłoszenia o podłożeniu lub znalezieniu ładunku wybuchowego na terenie NAC, zarządzeniu nr 19/2011 Dyrektora NAC z 22 grudnia 2011 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji postępowania na wypadek wystąpienia zagrożeń mogących powodować uszkodzenie materiałów archiwalnych lub kopii zapasowych materiałów archiwalnych w postaci cyfrowej w NAC, Planie Operacyjnym Funkcjonowania Narodowego Archiwum Cyfrowego w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny*. W okresie objętym kontrolą, w NAC powołano stały dyżur, w celu zapewnienia ciągłości przekazywania decyzji organów uprawnionych do uruchamiania realizacji zadań obronnych. W 2018 r. Kierownik Oddziału Zbiorów Fotograficznych odbyła szkolenie „Przygotowanie na wypadek katastrofy i ratowanie archiwaliów”.

(akta kontroli tom III str. 209-215, tom IV str. 229-251, tom VIII str. 73-74, 331)

W pomieszczeniach magazynowych NAC monitorowano temperaturę i wilgotność powietrza. Dyrektor NAC wyjaśnił, że zapisy pomiarów były odczytywane z kart pamięci czujników raz w miesiącu. Zarejestrowane odczyty pomiarów były przechowywane

na serwerze dostępnym dla osób odpowiedzialnych za magazyny oraz innych pracowników. Za zarządzanie klimatyzacją i warunkami klimatycznymi w magazynach odpowiadało AAN (za wyjątkiem jednego magazynu, który posiadał własną klimatyzację). Temperatura i wilgotność w magazynach była również monitorowana poprzez codzienne wizyty pracowników w magazynach. Problemy z temperaturą były przekazywane pracownikom AAN odpowiedzialnymi za pracę klimatyzacji w magazynach. Dyrektor dodał, że w najbliższym czasie planowana jest modernizacja systemu monitoringu warunków środowiskowych w magazynach, obejmująca zastosowanie czujników przekazujących dane bezpośrednio do centralnego serwera.

W okresie objętym kontrolą w magazynach NAC panowały warunki klimatyczne, które nie były korzystne dla wszystkich przechowywanych materiałów archiwalnych. Analiza pomiarów temperatur i wilgotności powietrza wykazała, że:

- dokumentacja aktowa była przechowywana w temperaturze od 14°C do 24°C, przy wilgotności między 14% a 74%, natomiast powinna być przechowywana w temperaturze 14-18 (± 1)°C oraz wilgotności względnej 35-50 (± 3)%;
- taśmy magnetyczne były przechowywane w temperaturze od 14°C do 25°C, przy wilgotności między 10% a 80%, natomiast powinny być przechowywane w temperaturze 15-18°C oraz wilgotności względnej 30-40%;
- mikrofilmy były przechowywane w temperaturze od 14°C do 24°C, przy wilgotności względnej między 13% a 100%, natomiast powinny być przechowywane w temperaturze 18-20°C oraz wilgotności względnej 20%-40%;
- odbitki na papierze (pozytywy) przechowywano w temperaturze od 15°C do 24°C, przy wilgotności między 13% a 87%, natomiast powinny być przechowywane w temperaturze do 18°C oraz w wilgotności względnej 30-50%;
- filmy fotograficzne na podłożu acetylocelulozowym, jako nośniki np. dla negatywów czarno-białych, czy diapozytywów czarno-białych przechowywane były w temperaturze od 14°C do 24,5°C, przy wilgotności między 18% a 76%, natomiast powinny być przechowywane w temperaturze do 7°C i wilgotności maksymalnej do 20%;
- diapozytywy kolorowe na błonie przechowywano w temperaturze od 15°C do 24°C przy wilgotności między 12% a 82%, natomiast powinny być przechowywane w temperaturze do 2 (± 2)°C oraz w wilgotności względnej 20-50%;
- płyty analogowe były przechowywane w temperaturze między 14 °C a 25°C, przy wilgotności między 11% a 77%, natomiast powinny być przechowywane w temperaturze 18-20°C oraz wilgotności względnej 40–45%.

Problem z zachowaniem prawidłowych warunków dla przechowywanych materiałów archiwalnych NAC zgłaszał AAN w pismach z 9 lipca 2013 r. i 12 maja 2016 r. W odpowiedzi na interwencję z 2013 r., AAN w 2014 r. poinformowało NAC, że konstrukcja instalacji klimatyzacji nie pozwala na indywidualną regulację parametrów powietrza w poszczególnych powierzchniach magazynowych, natomiast uzyskanie temperatur poniżej 10°C wiązałoby się z koniecznością przeprowadzenia prac budowlanych i z dużymi nakładami finansowymi. Dyrektor AAN poinformował, że posiadana infrastruktura umożliwiła utrzymanie w magazynach temperatury 18 °C (± 2 °C) i wilgotności 40% (± 10 %).

W 2017 r. NAC przeprowadził analizę panujących warunków klimatycznych w Centralnym Magazynie Mikrofilmów dla okresu od sierpnia 2016 r. do marca 2017 r. W jej wyniku, z powodu przekroczenia dopuszczalnego poziomu wilgotności powietrza, zakupiono i zainstalowano osuszacze powietrza w celu wyregulowania wilgotności względnej w magazynach⁴⁴.

(akta kontroli tom IV str. 290-354, tom VIII str. 74-76, 334, 341-348, 351-353, 355)

Bieżące i doraźne czynności związane z utrzymaniem porządku w pomieszczeniach NAC było wykonywane przez pracownika obsługi zatrudnionego na umowę o pracę. Dodatkowe czynności porządkowe w magazynach archiwalnych zostały przeprowadzone w lipcu 2016 r. i grudniu 2017 r. przez podmiot zewnętrzny. Dyrektor NAC wyjaśnił, że materiały archiwalne były czyszczone przed przepakowaniem do nowych opakowań zabezpieczających oraz w ramach innych działań konserwatorskich.

(akta kontroli tom IV str. 355-367, tom VIII str. 78-79, 333-334)

⁴⁴ Urządzenia zostały uruchomione 5 października 2017 r. w magazynie 0002 i 3 września 2018 r. w magazynach 031, 032, 036, 037.

Serwerownia NAC oraz jej pomieszczenie techniczne⁴⁵ zapewniały właściwą ochronę narodowego zasobu archiwalnego. Dostęp do pomieszczeń był ograniczony⁴⁶, a zasady dostępu określono w *Procedurze dostępu do pomieszczenia Centralnego Repozytorium Cyfrowego oraz pomieszczenia technicznego UPS*.

Pomieszczenia były objęte stałym nadzorem systemu przeciwpożarowego, który został dostosowany do wyposażenia znajdującego się w pomieszczeniach, tj. sprzętu elektronicznego (środek gaśniczy FM-200). System ochrony przeciwpożarowej posiadał dodatkowe zabezpieczenia na wypadek awarii któregoś z jego elementów (np. dodatkowe przyciski uruchamiające gaszenie, dodatkowe gaśnice) oraz podlegał regularnym przeglądom. W obu pomieszczeniach, jak i w samych szafach typu rack, panował porządek oraz zapewniono warunki właściwe dla pracy urządzeń (czujniki monitorujące temperaturę⁴⁷, możliwość uruchomienia dodatkowego klimatyzatora w przypadku niekorzystnej zmiany parametrów powietrza). Poprzez zamontowanie przesuwanych drzwi na początku szaf z serwerami i pamięcią dyskową oraz przykryciu korytarza pomiędzy szafami, stworzono tzw. korytarze zimne, stanowiące odizolowaną część serwerowni. W tak wydzielonej przestrzeni utrzymywano niższą temperaturę niż w pozostałej części pomieszczenia, co pozwoliło na ograniczenie kosztów utrzymania. Wprowadzono naprzemienne działanie klimatyzatorów, w celu ich równomiernej eksploatacji. Wszystkie komponenty serwerowni i systemu zasilania były podwójne (np. dwa kable światłowodowe od dostawcy internetu, dwie zapory sieciowe (firewalle), dwa niezależne połączenia od stacji transformatorowej do rozdzielni w pomieszczeniu technicznym, dwa urządzenia UPS zapewniające zasilanie awaryjne na 90 minut, po dwa klimatyzatory w korytarzach zimnych serwerowni i w pomieszczeniu technicznym). Zastosowano rozwiązania zapewniające odporność na awarie oraz wydajność systemu, a każde urządzenie, w tym system zasilania serwerowni NAC, było zdalnie monitorowane przez Oddział IT.

W NAC wdrożono procedurę tworzenia kopii zapasowych, gwarantującą odtworzenie całego systemu w razie awarii (tworzenie kopii dziennych, z których raz na tydzień tworzona jest pełna kopia bezpieczeństwa, zapisywanie kopii zapasowej na taśmy, przechowywanie pełnej kopii zapasowej w szafie pancerniej oraz poza jednostką, zgodnie z planem działania w przypadku zniszczenia podstawowego ośrodka danych). Zapewniono przestrzeń dyskową wystarczającą dla poprawnego funkcjonowania NAC.

(akta kontroli tom IV str. 368-532)

W okresie objętym kontrolą, w NAC:

- w 2017 r. wymieniono drzwi w sześciu magazynach (w tym w trzech niewyremontowanych),
- w 2017 r. w celu zwiększenia bezpieczeństwa przechowywania kopii cyfrowych materiałów archiwalnych, zakupiono system Commvault do zarządzania kopiami zapasowymi oraz zmieniono sposób wykonywania kopii zasobów w ramach Archiwum Cyfrowego na zarządzany przez system Quantum Stornext,
- w 2018 r. w celu wzmocnienia zabezpieczenia sieci teleinformatycznej, przeprowadzono rozbudowę urządzeń firewall odpowiadających za ochronę przesyłanych danych oraz wymieniono część przełączników kierujących ruch do użytkowników lokalnych, przez co zwiększono przepustowość sieci.

(akta kontroli tom IV str. 38-130, 252-271)

4. Dyrektor NAC wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą na bieżąco oceniano stan materiałów archiwalnych (w ramach ich przejmowania, przepakowywania, ewidencjonowania, opracowywania, udostępniania i digitalizacji) i na tej podstawie typowano materiały archiwalne do konserwacji właściwej.

⁴⁵ W serwerowni NAC (magazyn nr 16) znajdował się system zarządzania archiwum cyfrowym (system Quantum Stornext), odpowiedzialny za składowanie plików, skanów i kopii cyfrowych NAC, serwery dla systemów działających w NAC np. ZoSIA, SwA, system kadrowy, system księgowy, System Nazw Domenowych DNS, serwery czasowe, system backupu wraz z biblioteką taśmową. Urządzenia budujące ww. systemu umieszczone były w szafach typu rack. W pomieszczeniu technicznym serwerowni (poziom - 1 budynku) zlokalizowano system utrzymania zasilania serwerowni.

⁴⁶ Ciężkie, metalowe drzwi, kamery na korytarzach oraz w pomieszczeniach, dostęp do poszczególnych części budynku oraz do samych pomieszczeń tylko przy użyciu karty dostępu, system alarmowy na wejściu do pomieszczeń.

⁴⁷ Do pomiarów wykorzystywano czujniki temperatur umieszczone na szafach serwerowych. Informacje o przekroczeniach założonych wartości były widoczne w systemie oraz przekazywane przez system monitoringu mailowo do pracowników OIT.

W 2016 r. przeprowadzono konserwację właściwą materiałów fotograficznych w liczbie 720 pasków negatywów z trzech zespołów oraz taśm filmowych w liczbie 51 obiektów (9 741 m) z dwóch zespołów. W latach 2017-2019 (do końca I kwartału) nie przeprowadzono konserwacji właściwych. Dyrektor NAC wyjaśnił, że wynikało to z braku własnej pracowni konserwatorskiej oraz braku środków finansowych na zlecenie konserwacji firmom zewnętrznym. Dyrektor wyjaśnił również, że wśród pracowników NAC nie ma dyplomowanego konserwatora. W związku z tym Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wyznaczył pracownię konserwatorską z Archiwum Narodowego w Krakowie do opieki konserwatorskiej nad zasobem NAC w zakresie konsultacji i doradztwa.

W latach 2016-2019 (I kwartał) pracownicy NAC, w ramach profilaktyki konserwatorskiej, m. in. oczyścili i przepakowali do kopert, opakowań poliestrowych i pudełek bezkwasowych łącznie 60,2 tys. j.a. fotografii, oczyścili i przepakowali do obwolut i pudeł bezkwasowych 4,0 tys. j.a. dokumentacji nagraniowej, oczyścili i przepakowali do pudeł bezkwasowych 247 filmów oraz przepakowali dokumentację do 923 opakowań zbiorczych. W okresie objętym kontrolą materiały w formie elektronicznej były przechowywane wyłącznie na serwerach NAC.

(akta kontroli tom I str. 269-395, tom V str. 1-2, tom VIII str. 79-80)

5. W latach 2016-2019 NAC poniosło wydatki w łącznej kwocie 29 106,1 tys. zł, w tym: 7 987,7 tys. zł w 2016 r., 10 466,2 tys. zł w 2017 r., 8 988,6 tys. zł w 2018 r. i 1 663,6 tys. zł (do końca I kwartału 2019 r.). W podziale na grupy ekonomiczne NAC wydatkował w ww. okresie: 29,3 tys. zł na świadczenia na rzecz osób fizycznych⁴⁸, 19 859,9 tys. zł na wydatki bieżące⁴⁹ i 9 216,8 tys. zł na wydatki majątkowe⁵⁰. W układzie zadaniowym, w latach 2016-2019 (do końca I kwartału, poniesiono wydatki w łącznej kwocie: 459,6 tys. zł na realizację zadania nr 9.1.1.1. Koordynacja, nadzór i wspieranie ochrony i popularyzacji dziedzictwa narodowego, 14 763,0 tys. zł na realizację zadania nr 9.1.1.2. Ochrona, udostępnianie, digitalizacja i popularyzacja zasobów dóbr kultury i propagowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, 10 309,0 tys. zł na realizację zadania nr 9.1.1.3. Gromadzenie, przechowywanie i badanie dóbr kultury, 3 574,5 tys. zł na realizację zadania nr 9.1.1.6. Rewaloryzacja i konserwacja obiektów i materialnych dóbr kultury.

W okresie objętym kontrolą, NAC w zakresie realizacji zadań dotyczących przechowywania materiałów archiwalnych wydatkowało 6 062,1 tys. zł, w tym: 796,1 tys. zł w 2016 r., 3 636,3 tys. zł w 2017 r., 1 629,7 tys. zł w 2018 r. (do końca I kwartału 2019 r. nie poniesiono wydatków na przechowywanie). Główne wydatki poniesiono na zakup i instalację stanowiska do masowej digitalizacji mikrofilmów (797,6 tys. zł), stanowiska do digitalizacji materiałów płaskich i przestrzennych (614,5 tys. zł), rozbudowę i modernizację backupu Quantum wraz z usługami serwisu (642,8 tys. zł), dostawę i instalację regałów jezdnych i stacjonarnych w magazynach (576,1 tys. zł), rozbudowę systemu poprzez zwiększenie przestrzeni dyskowej (712,2 tys. zł).

Szczegółowej kontroli poddano postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na dostawę i instalację stanowisk do masowej digitalizacji mikrofilmów, przeprowadzone w trybie przetargu nieograniczonego. Przy wyborze wykonawców prawidłowo stosowano przepisy ustawy PZP i wewnętrzne regulacje archiwum. Zamówienie zostało zrealizowane zgodnie z umową zawartą z wybranym wykonawcą.

(akta kontroli tom V str. 3-62)

6. W latach 2016-2019 w NAC zatrudnionych było łącznie 97 osób, w tym 69 osób w 2016 r., 82 osoby w 2017 r., 76 osób w 2018 r. i 70 osób do końca I kwartału 2019 r. Najwięcej osób zatrudnionych było w Oddziale Digitalizacji (od 20 do 23 osób), Oddziale Administracyjnym (od 8 do 10 osób) oraz Oddziale Programowania i Oddziale Zbiorów Fotograficznych (od 7 do 10 osób). Większość pracowników zatrudnionych w latach 2016-2019 (71 osób) posiadała wykształcenie wyższe (inżynierskie⁵¹, humanistyczne⁵² i ekonomiczne oraz na kierunkach takich jak: film i multimedia, reżyseria muzyczna). Studia

⁴⁸ W tym 16,4 tys. zł w 2016 r., 5,0 tys. zł w 2017 r., 7,4 tys. zł w 2018 r., 0,5 tys. zł do końca I kw. 2019 r.

⁴⁹ W tym 5 417,2 tys. zł w 2016 r., 6 345,5 tys. zł w 2017 r., 6 434,3 tys. zł w 2018 r., 1 663,0 tys. zł do końca I kw. 2019 r.

⁵⁰ W tym 2 554,2 tys. zł w 2016 r., 4 115,7 tys. zł w 2017 r., 2 547,0 tys. zł w 2018 r.

⁵¹ Kierunki takie jak: informatyka, elektronika, informatyka i telekomunikacja czy też architektura i urbanistyka, logistyka i technologia transportu.

⁵² Kierunki takie jak: bibliotekoznawstwo, dokumentalistyka konserwatorska, historia, historia sztuki, pedagogika, politologia, prawo, socjologia, administracja publiczna public relations, zarządzanie i marketing.

podyplomowe ukończyło 17 pracowników m.in. z zakresu: archiwistyki i zarządzania dokumentacją, fotografii zawodowej i artystycznej, marketingu kultury, muzealnictwa, kuratorstwa, zarządzania sieciami teleinformatycznymi. Pozostali pracownicy posiadali wykształcenie średnie ogólnokształcące lub zawodowe. Dwie osoby skończyły policealne studium kierunkowe, uzyskując uprawnienia technika archiwisty oraz fototechnika, a dwie tytuł technika. W roku 2016 i w roku 2017 odbyły się po 42 szkolenia dla pracowników, w roku 2018 – 44 szkolenia, zaś w roku 2019 – 11 szkoleń. Szkolenia dotyczyły m.in. tematyki IT, zamówień publicznych, finansowania i realizacji inwestycji, prawa autorskiego oraz zagadnień ściśle związanych z zadaniami NAC⁵³.

W latach 2016-2019 średnie wynagrodzenie⁵⁴ na poszczególnych stanowiskach wynosiło: archiwista 3 703,72 zł, starszy archiwista 4 578,10 zł, specjalista 4 410,76 zł, starszy specjalista 5 103,56 zł, główny specjalista 5 265,43 zł, starszy fotograf: 3 897,38 zł, konserwator 2 957,80 zł, starszy asystent 4 129,51 zł, młodszy informatyk 4 185,17 zł, informatyk 5 432,03 zł, starszy informatyk 6 106,97 zł, programista 4 799,06 zł, starszy programista 5 478,49 zł, kierownik oddziału 6 787,50 zł, kierownik sekcji 4 472,09 zł.

Dyrektor NAC, wyjaśnił, że w latach 2016-2019 w NAC nastąpił szereg zmian kadrowych oraz trudności w zatrudnieniu wykwalifikowanej kadry, wynikające z warunków finansowych oferowanych przez NAC .

(akta kontroli tom V str. 63-97, 505-506, tom VIII str. 84-88)

7. Zagadnienia dotyczące planowania i przeprowadzenia kontroli oraz realizacji zaleceń pokontrolnych opisano w obszarze pierwszym wystąpienia pokontrolnego na str. 6.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niezapewnieniu właściwych warunków przechowywania części posiadanego zasobu, co powodowało, iż materiały archiwalne były narażone na uszkodzenie lub zabrudzenie. Część dokumentacji fotograficznej (z sześciu różnych zespołów) nie została prawidłowo opakowana, przez co materiały archiwalne były narażone na uszkodzenie lub zabrudzenie. Ponadto część dokumentacji fotograficznej (z dziesięciu różnych zespołów) była przechowywana w starych opakowaniach i wymagała przepakowania lub nowego opakowania. W pięciu magazynach rozmiary regałów nie były dostosowane do wielkości (kształtu) przechowywanych materiałów. W trzech magazynach na części półek brakowało opisów dotyczących przechowywanego na nich zasobu.

(akta kontroli tom III str. 476-490, tom IV str. 1-31)

Dyrektor NAC wyjaśnił, że ww. dokumentacja fotograficzna została przekazana do NAC w stanie w jakim jest przechowywana. Obecnie jedyny sposób zabezpieczenia tych materiałów to okrycie ich arkuszami papieru, po procesie kompleksowego odkurzenia lub uszczelnienie tekturowych pudeł, w których przechowywane są materiały. Dyrektor wyjaśnił, że NAC jest w trakcie przepakowywania materiałów archiwalnych do nowych opakowań.

(akta kontroli tom VIII str. 314, 319-321)

OCENA CZĄSTKOWA

W NAC funkcjonowały środki ewidencyjne, które umożliwiały i usprawniały identyfikację i ochronę zasobu. Pomieszczenia w których przechowywano zasoby archiwalne były usytuowane i wyposażone w sposób zapewniający bezpieczne przechowywanie zasobu. Większość materiałów archiwalnych była przechowywana w sposób gwarantujący ochronę przed zanieczyszczeniem lub uszkodzeniem. W Magazynach NAC nie zapewniono warunków (temperatury i wilgotności powietrza) korzystnych dla całego przechowywanego zasobu, jednakże za ww. warunki odpowiadało Archiwum Akt Nowych, będące administratorem budynku, w którym znajdowały się pomieszczenia NAC. W archiwum zapewniono prawidłową ochronę zasobu przed włamaniem, pożarem, nasłonecznieniem oraz zapewniono czystość. NAC zatrudniano wykwalifikowany personel do obsługi archiwum.

⁵³ Np. Współczesne problemy zabezpieczania materiałów archiwalnych, Komunikacja internetowa w tym komunikacja w mediach społecznościowych i na stronach WWW, Negatywy fotograficzne – historia rozwoju, identyfikacja i podstawy konserwacji, Identyfikacja i ochrona obiektów oraz kolekcji bibliotecznych, archiwalnych i muzealnych wykonanych technikami fotograficznymi, Wprowadzenie do archiwistyki stron www (OAC), Szkolenie na temat ewidencjonowania i inwentaryzacji zasobu archiwalnego w Archiwach Państwowych.

⁵⁴ Podane kwoty to kwoty brutto, uwzględniające nagrody i dodatkowe wynagrodzenie, tzw. trzynastkę. W przypadku roku 2019 r. (dane z I kwartału) nie uwzględniono trzynastki, której wielkość ustalona zostanie na koniec roku 2019.

Wydatki związane z realizacją ewidencjonowania i przechowywania zasobu NAC były ponoszone w sposób prawidłowy. Serwerownia NAC gwarantowała bezpieczeństwo przechowywanego w niej zasobu archiwalnego.

3. Prawidłowość i skuteczność udostępniania narodowego zasobu archiwalnego

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2016-2019 obowiązywały w NAC dwa zarządzenia Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dotyczące organizacji udostępniania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych: z 1 lutego 2013 r.⁵⁵ i 18 maja 2017 r.⁵⁶. Ponadto na mocy zarządzeń Dyrektora NAC, w okresie objętym kontrolą obowiązywały regulaminy udostępniania materiałów archiwalnych i świadczonych usług⁵⁷. W regulaminach określono m.in. zasady udostępniania materiałów archiwalnych w sposób bezpośredni, w tym dni i godziny pracy Biura Obsługi Klienta⁵⁸, zasady udostępniania oraz zasady ograniczenia i odmowy udostępnienia materiałów, zasady świadczenia usług wyszukiwania materiałów archiwalnych i przeprowadzania kwerend, cennik opłat za usługi. Usługi te były odpłatne i świadczone je na podstawie złożonego zamówienia na wykonanie usługi. Użytkownicy mogli nieodpłatnie wykonywać własnym sprzętem fotografie cyfrowe materiałów oryginalnych i reprodukcji w miejscu, w którym było one udostępniane (z zastrzeżeniem wyjątków określonych w zarządzeniu). Udostępnianie materiałów bezpośrednio lub za pomocą stron internetowych www.audiovis.nac.gov.pl lub www.szukajwarchiwach.gov.pl nie wiązało się koniecznością ponoszenia opłat (wyjątek stanowiły kopie cyfrowej o wyższych parametrach technicznych, za które pobierano opłaty zgodnie z cennikiem usług). W okresie objętym kontrolą ceny usług świadczonych przez NAC wynosiły m.in.: od 15 zł do 210 zł za udostępnienie cyfrowych kopii fotografii (cena była uzależniona od zamówionego rozmiaru i rozdzielczości), od 5 zł do 10 zł za minutę udostępnionych kopii cyfrowych nagrań, od 50 zł do 60 zł za przeprowadzenie kwerendy.

(akta kontroli tom V str. 98-203)

W latach 2016-2019⁵⁹ do NAC wpłynęło łącznie 339 zgłoszeń o udostępnienie materiałów archiwalnych w sposób bezpośredni, w tym: 118 w 2016 r., 89 w 2017 r., 101 w 2018 r., 31 do końca I kwartału 2019 r. Wszystkie zgłoszenia wpłynęły w formie tradycyjnej, przez osoby korzystające z zasobu osobiście w pracowni i zostały rozpatrzone pozytywnie. Użytkownikom udostępniono łącznie 362,5 tys. jednostek inwentarzowych (co stanowiło 2 521,9 tys. j.a.), w tym: 121,0 tys. jednostek inwentarzowych (930,9 tys. j.a.) w 2016 r., 76,2 tys. jednostek inwentarzowych (717,2 tys. j.a.) w 2017 r., 91,3 tys. jednostek inwentarzowych (553,9 tys. j.a.) w 2018 r. i 74,0 tys. jednostek inwentarzowych (319,9 tys. j.a.) do końca I kwartału 2019 r. Użytkownicy odwiedzili pracownię NAC łącznie 470 razy. Materiały archiwalne najczęściej udostępniano w celu naukowym i publicystycznym. Najczęściej udostępniano materiały pochodzące z Centralnej Agencji Fotograficznej, Rozgłośni Polskiej Radio Wolna Europa, zbioru nagrań dźwiękowych, Rozgłośni Centralnej Polskiego Radia.

W okresie objętym kontrolą, w ramach realizowanych usług oraz zawartych porozumień o współpracy, NAC udostępniło w formie elektronicznej 36 738 skanów materiałów

⁵⁵ Zarządzenie Nr 4 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie organizacji udostępniania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych, zmienione zarządzeniami Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych nr 10 z dnia 28 maja 2014 r. i nr 11 z dnia 30 maja 2014 r.

⁵⁶ Zarządzenie Nr 24 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 18 maja 2017 r. r. w sprawie organizacji udostępniania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych.

⁵⁷ *Regulamin udostępniania materiałów archiwalnych w NAC* wprowadzony zarządzeniem nr 18/2013 Dyrektora NAC z dnia 30 kwietnia 2013 r., zmieniony zarządzeniem nr 15/2014 Dyrektora Narodowego Archiwum Cyfrowego z dnia 25 czerwca 2014 r., *Regulamin świadczenia usług w NAC* wprowadzony zarządzeniem nr 5/2009 Dyrektora NAC z dnia 27 marca 2009 r., zmieniony zarządzeniem nr 13/2012 Dyrektora NAC z dnia 10 maja 2012 r., *Warunki korzystania z kopii cyfrowych fotografii opublikowanych na stronie internetowej www.audiovis.nac.gov.pl* wprowadzone zarządzeniem nr 27/2010 Dyrektora NAC z dnia 16 grudnia 2010 r. *Regulaminem udostępniania materiałów archiwalnych i świadczenia usług odnośnie wykorzystania kopii materiałów archiwalnych z zasobu NAC* wprowadzony zarządzeniem nr 16/2016 Dyrektora NAC z dnia 1 lipca 2016 r., *Regulamin udostępniania materiałów archiwalnych i świadczenia usług odnośnie wykorzystania kopii materiałów archiwalnych z zasobu NAC* wprowadzony zarządzeniem nr 18/2017 Dyrektora NAC z dnia 13 czerwca 2017 r.

⁵⁸ Dalej: BOK.

⁵⁹ Do końca kwietnia 2019 r.

archiwalnych oraz 14 756 minut nagrań w ramach 3 855 udostępnień⁶⁰. W latach 2016-2019 użytkownicy mogli również korzystać z materiałów (skanów oraz opisów) udostępnionych w serwisach szukajwarchiwach.pl oraz audiovis.nac.gov.pl. W poszczególnych latach objętych kontrolą zanotowano:

- 37 043,5 tys. odsłon dla szukajwarchiwach.gov.pl oraz 6 173,7 tys. audiovis.nac.gov.pl w 2016 r.,
- 39 495,0 tys. odsłon dla szukajwarchiwach.gov.pl oraz 4 377,5 tys. audiovis.nac.gov.pl w 2017 r.,
- 45 587,9 tys. odsłon dla szukajwarchiwach.gov.pl oraz 7 436,3 tys. audiovis.nac.gov.pl w 2018 r.
- 19 117,8 tys. odsłon dla szukajwarchiwach.gov.pl oraz 2 564,5 tys. audiovis.nac.gov.pl do końca kwietnia 2019 r.

W latach 2016-2019 nie udostępniano dokumentacji kategorii B.

(akta kontroli tom V str. 204-206, tom VIII str. 91)

2. W latach 2016-2019 nie zdarzyły się przypadki wydania braku zgody na udostępnienie materiałów archiwalnych lub ograniczenia dostępu do materiałów archiwalnych.

(akta kontroli tom V str. 91-92)

3. W okresie objętym kontrolą NAC wykazało (m. in. w sprawozdaniach KN-1) przeprowadzenie łącznie 1 276 kwerend, w tym 514 w 2016 r., 399 w 2017 r., 271 w 2018 r. i 92 w 2019 r. W NAC nie prowadzono rejestru kwerend oraz nie rejestrowano czasu ich przeprowadzania. W systemie EZD zarejestrowano łącznie 51 pism i wiadomości e-mail dot. wyszukania informacji w zasobie NAC, w tym 30 w 2016 r., 15 w 2017 r. i sześć w 2018 r. W 2019 r. do czasu zakończenia czynności kontrolnych nie zarejestrowano żadnej sprawy. W latach 2016-2019 nie wpływały wnioski o kwerendę w formie formularza stanowiącego załącznik do regulaminów udostępniania materiałów archiwalnych obowiązujących w latach 2016-2019 w NAC.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że za kwerendy uznawano wpływające do archiwum maile i pisma z zapytaniami o materiały archiwalne. W takich przypadkach pracownicy BOK dokonywali sprawdzenia, czy poszukiwane materiały znajdują się w zasobach NAC, informowali o wynikach użytkowników i ewentualnie zapraszali do pracowni w celu zapoznania się z materiałem. Dyrektor NAC stwierdził, że mimo iż czynności związane z wyszukaniem i wskazaniem informacji o interesującym użytkownika temacie były wykazywane w sprawozdaniach rocznych jako kwerendy, to jednak nie spełniają one, co do zasady definicji kwerendy określonej w regulaminie, ponieważ nie wiążą się z przygotowaniem tych materiałów.

Zgodnie z § 3 ust. 5 Regulaminu udostępniana materiałów archiwalnych i świadczenia usług odnośnie wykorzystania kopii materiałów archiwalnych z zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego z 2016 r., udostępnianie pośrednie odbywa się po zleceniu usługi (płatnej) wyszukania i przygotowania materiałów archiwalnych (kwerenda). Zgodnie z cennikami opłat obowiązującymi w okresie objętym kontrolą koszt jednej godziny wykonywania kwerendy wynosił od 50 zł do 60 zł.

Szczegółowe badanie 30 pism dotyczących wyszukania informacji w zasobie NAC wykazało, że pracownicy BOK udzielali odpowiedzi średnio po upływie 14 dni, w tym 12 odpowiedzi udzielono w terminie do 7 dni, a pięć w terminie powyżej 25 dni (maksymalnie do 49 dni).

(akta kontroli tom I str. 269-277, tom V str. 168, 207-241, tom VIII str. 302-308, 335-337)

4. W trakcie kontroli NIK wszystkie materiały archiwalne NAC udostępniano użytkownikom w BOK, usytuowanym w części magazynowej na pierwszym piętrze budynku znajdującego się na ul. Hankiewicza 1 w Warszawie⁶¹. Do 2017 r. materiały archiwalne udostępniano⁶² w dwóch różnych pomieszczeniach (oddzielnie materiał fotograficzny i materiały nagrań dźwiękowych). Zasady korzystania z zasobu określano w regulaminach udostępniania materiałów archiwalnych oraz świadczenia usług odnośnie do wykorzystania kopii

⁶⁰ NAC nie prowadzi statystyki umożliwiającej określenie liczby użytkowników, na rzecz których dokonano ww. udostępnień.

⁶¹ Czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 9.00-15.00, a w środę od 12.00-18.00.

⁶² W poniedziałek i piątek w godzinach 9-15 oraz w środę w godzinach 10-18.

materiałów archiwalnych z zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego, dostępnych na stronie internetowej archiwum www.nac.gov.pl oraz w pomieszczeniu udostępniania zasobu (wersja wydrukowana).

Dyrektor NAC wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą nie wprowadzono systemu informatycznego wspomagającego obsługę klienta. Obsługa użytkowników odbywała się przy ścisłej współpracy pomiędzy działami NAC zajmującymi się opracowaniem zasobu a BOK, w którym obsługą użytkowników zajmowało się dwóch pracowników.

(akta kontroli tom V str. 147-203, tom VIII str. 93-94)

BOK było wyposażone w dziewięć miejsc, w tym w jedno miejsce do odsłuchu nagrań dźwiękowych, dwa miejsca do udostępniania zbiorów online oraz jedno stanowisko z wizualizerem do oglądania negatywów i slajdów na błonie, a także dwa stanowiska pracy archiwistów (wyposażone w monitor, komputer i skaner). Użytkownicy mieli dostęp do inwentarzy (również w wersji elektronicznej) oraz ewidencji w postaci spisów zdawczo-odbiorczych materiałów archiwalnych z zasobu NAC. W pracowni znajdowały się szafki z katalogami kartkowymi wybranych zespołów (m.in. Ilustrowanego Kuriera Codziennego, Centralnej Agencji Fotograficznej), tradycyjny podświetlacz, sprzęt regulujący wilgotność powietrza, projektor, kserokopiarkę/drukarkę ze skanerem. Pomieszczenie było w dobrym stanie, estetyczne i czyste. Stan i wyposażenie pracowni zapewniało bezpieczne udostępnianie dokumentacji. Lokalizacja stanowisk dyżurnych archiwistów umożliwiała obserwację całego pomieszczenia udostępniania archiwaliów. W pracowni działał system monitoringu wizyjnego.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że czas przechowywania nagrań zarejestrowanych przez system monitoringu wynosi 90 dni. Nagrania były przechowane na serwerze dedykowanym do obsługi systemu monitoringu znajdującym się w serwerowni NAC. W latach 2016-2019, przy udostępnianiu materiałów archiwalnych użytkownikom, nie wystąpiły zdarzenia zagrażające bezpieczeństwu materiału archiwalnego. Oddzielenie poszczególnych części budynku drzwiami otwieranymi na kartę zabezpieczało przed swobodnym poruszaniem się użytkowników po budynku.

(akta kontroli tom V str. 242-250, tom VIII str. 97-98, 308)

W §14 zarządzenia Dyrektora NAC w sprawie wprowadzenia instrukcji postępowania na wypadek wystąpienia zagrożeń mogących powodować uszkodzenie materiałów archiwalnych lub kopii zapasowych materiałów archiwalnych w postaci cyfrowej w NAC określono, że w Biurze Obsługi Klienta należy przechowywać wymieniony w ww. zarządzeniu sprzęt do ewakuacji. W trakcie oględzin stwierdzono, iż w pomieszczeniu socjalnym przyległym do BOK z wymienionego w ww. zarządzeniu sprzętu brakowało: czterech skrzynek plastikowych dużych, 15 skrzynek plastikowych małych, bibuły filtracyjnej (ligniny), 10 l wody destylowanej, wanienki do płukania fotografii, worków plastikowych o wskazanych wymiarach, 1 szt. mocnej taśmy do pakowania, noża introligatorskiego z zapasowymi wkładami, formularzy do zapisywania informacji o ewakuowanych materiałach, 6 fartuchów ochronnych, 1 szufelki, 4 szt. rękawic gumowych, podkładki sztywnej z klipsem.

(akta kontroli tom V str. 242-249)

5. W latach 2016-2019 NAC realizował dwa projekty informatyczne związane z opracowywaniem i udostępnianiem narodowego zasobu archiwalnego: Zintegrowany System Informacji Archiwalnej⁶³ oraz serwis Szukaj w Archiwach⁶⁴.

Na realizację prac związanych z serwisem Szukaj w Archiwach w okresie objętym kontrolą NAC wydatkowało łącznie 1 330,1 tys. zł, w tym: 5,2 tys. zł w 2016 r., 286,8 tys. zł w 2017 r., 1 038,1 tys. zł w 2018 r.⁶⁵. Główną część wydatków poniesiono na przygotowanie i realizację nowej wersji SwA, w tym m. in. na wykonanie badań wśród użytkowników serwisu, projekt graficzny, projekt techniczny, zakup oprogramowania oraz kompleksowe wytworzenie i wdrożenie SwA. Nowa wersja SwA została uruchomiona 8 czerwca 2019 r. Serwis zyskał nową szatę graficzną. Na stronie startowej, oprócz opcji wyszukiwania,

⁶³ Dalej: ZoSIA.

⁶⁴ Dalej: SwA.

⁶⁵ Wydatki poniesiono z budżetu NAC, część w ramach środków przeniesionych z budżetu NDAP i MKiDN. Do końca I kwartału 2019 r. nie poniesiono wydatków na SwA.

prezentowano najciekawsze kolekcje wybranych archiwów państwowych. Utworzono sekcję *aktualizacje*, umożliwiającą zapoznanie się z najnowszymi materiałami oraz sekcję *najczęściej szukane*. Rozbudowano funkcję wyszukiwania, w tym wprowadzono nowe filtry wyszukiwania oraz kryteria wyświetlania wyników. Serwis został rozbudowany o możliwość założenia konta użytkownika przy pomocy aplikacji Facebook lub Google+ oraz mechanizm umożliwiający udostępnianie materiałów archiwalnych w mediach społecznościowych. Stworzono mechanizm umożliwiający dodawanie opisów do skanów udostępnionych przez archiwa oraz możliwość zgłoszenia błędnego opisu. System umożliwiał zamówienie skanów lub umówienia wizyty w dowolnym archiwum.

(akta kontroli tom V str. 372-414)

Na bieżące utrzymanie i aktualizacje kolejnych wersji systemu ZoSIA, w latach 2016-2019 (do końca maja) wydatkowano łącznie 1 559,4 tys. zł, w tym: 549,2 tys. zł w 2016 r., 553,5 tys. zł w 2017 r., 382,3 w 2018 r. i 74,4 tys. do końca maja 2019 r. Wydatki zostały poniesione głównie na wynagrodzenia pracowników oraz zakup usług (w tym zakup usług internetowych). Opisy materiałów archiwalnych oraz ich odwzorowania cyfrowe, pochodzące z systemu ZoSIA, były publikowane za pośrednictwem SwA. Według stanu na koniec 2016 r. w serwisie publikowano materiały archiwalne pochodzące z 63 instytucji publicznych, zaś według danych na 30 kwietnia 2019 r. - z 85 instytucji publicznych. Liczba odsłon wynosiła 40,3 mln w 2016 r., 44,9 mln w 2017 r., 50,1 mln w 2018 r. Do 30 kwietnia 2019 r. zanotowano 19,1 mln odsłon serwisu⁶⁶. Z serwisu korzystało co roku od 646 tys. do 691 tys. użytkowników.

(akta kontroli tom V str. 415-419, tom VIII str. 34)

W 2017 r. NAC rozpoczął realizację projektu pn. „Modernizacja zintegrowanego systemu informacji archiwalnej ZOSiA”, finansowanego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020. Na realizację projektu NAC otrzymał dofinansowanie w kwocie 20 870,1 tys. zł, stanowiące 100% kwoty całkowitych wydatków kwalifikowanych projektu, z czego 17 662,4 tys. zł pochodziło z budżetu środków europejskich, a 3 207,7 tys. zł z budżetu państwa. Zasady dofinansowania określono w Porozumieniu o dofinansowanie zawartym 27 kwietnia 2018 r.⁶⁷, aneksowanym dwukrotnie: 31 sierpnia 2018 r. i 18 kwietnia 2019 r. NAC zobowiązał się zrealizować projekt w zakresie rzeczowym wynikającym z wniosku o dofinansowanie w terminie od 1 lipca 2018 r. do 30 czerwca 2021 r.

(akta kontroli VI str. 13-469)

Celem głównym ww. projektu było usprawnienie i rozwój systemu informatycznego ZoSIA w celu efektywnej realizacji zadań archiwów państwowych, czyli gromadzenia, przechowywania, opracowywania, zabezpieczania i udostępniania materiałów archiwalnych użytkownikom. Zaplanowano wprowadzenie sześciu e-usług oraz rozbudowę infrastruktury w oparciu o potrzeby planowanego systemu (w tym budowę chmury archiwalnej), z uwzględnieniem potrzeb archiwum w zakresie gromadzenia i digitalizacji materiałów archiwalnych. Zasady zarządzania projektem zostały opisane w Studium Wykonalności Projektu, stanowiącym załącznik do Porozumienia. Powołano Kierownika Projektu oraz utworzono zespół zarządzający projektem - Komitet Sterujący, który odpowiadał m.in. za nadzór nad projektem, przegląd projektowy, ciągłość realizacji projektu i jego uzasadnienie po każdej zakończonej fazie projektu. W ramach zarządzania projektem określono również stanowiska pracy, które zostaną utworzone do realizacji projektu (z opisem tych stanowisk oraz propozycją ich obsady) oraz określono przebieg realizacji projektu (w postaci kamieni milowych).

(akta kontroli tom VI str. 106-382, 385-387, tom VII str. 1-230)

We wniosku o dofinansowanie określono wskaźniki produktu i rezultatu, w tym wskaźniki kluczowe oraz specyficzne dla programu i projektu (dla każdego określono jednostkę miary oraz wartość docelową). Dla przyjętych „kamieni milowych” ustalono kryteria osiągnięcia oraz termin zakończenia (planowany, krytyczny i ostateczny) oraz tolerancje czasowe dla poszczególnych faz projektu. Określono ograniczenia projektu, tj. czas i budżet na poszczególne etapy, potrzebne zasoby ludzkie i materiały. Akceptacja projektu

⁶⁶ Na podstawie danych z narzędzia Google Analytics.

⁶⁷ Porozumienie nr POPC.02.01.00-0088/19-00 o dofinansowanie projektu „Modernizacja zintegrowanego systemu informacji archiwalnej ZoSIA” w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa w lata 2014-2020, oś priorytetowa nr 2 „E-administracja i otwarty rząd”, działanie nr 2.1 „Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych”. Dalej: Porozumienie.

przewidziano na podstawie kluczowych wskaźników efektywności (KPI), określonych dla poszczególnych celów projektu w Studium Wykonalności. Kryteria zapewniające jakość projektu oraz termin ich osiągnięcia zostały zdefiniowane w Studium Wykonalności projektu. Wśród wskaźników do osiągnięcia wymienione zostały m.in. pojemność przestrzeni macierzowej, liczba e-usług, liczba przeszkolonych użytkowników.

(akta kontroli tom VI str. 35-382, 385-387, 451-469)

Interesariusze projektu zostali określani w Studium Wykonalności Projektu. Decydujący wpływ przypisano NDAP, natomiast duży wpływ pozostałym interesariuszom, tj. Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 33 archiwom Państwowym, innym instytucjom posiadającym zasoby nauki i kultury oraz użytkownikom serwisu szukajwarchiwach.pl. Na mocy zarządzenia z 30 maja 2017 r. Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych⁶⁸, powołano zespół ekspertów złożony z 13 przedstawicieli archiwów państwowych i jednego przedstawiciela Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (tzw. zespół Ambasadorów ZoSIA). Zespół został powołany w celu współpracy nad rozwojem i udoskonalaniem systemu ZoSIA. Do zadań zespołu należała m.in. wymiana opinii na temat sposobu działania systemu ZoSIA oraz wspólne wypracowywanie propozycji zmian. W rezultacie współpracy z Ambasadorami przygotowano analizę wad i zalet systemu ZoSIA, a także postulaty w zakresie modernizacji systemu. Zespół działał do końca 2018 r. Na etapie realizacji projektu, dla każdego modułu, wybrano w drodze konkursu jednego eksperta (z pośród pracowników archiwów), którego zadaniem było określanie potrzeb użytkowników ZoSIA, a także uzgadnianie merytorycznych wymagań dotyczących realizowanego modułu. Uwzględniając potrzeby poszczególnych grup interesariuszy zdiagnozowano 13 problemów/potrzeb, na podstawie których opracowano główne funkcjonalności zaplanowane do wprowadzenia w ramach systemu ZoSIA.

(akta kontroli tom VI str. 106-382, 474-534)

Aktualizacja planu oraz dotychczasowy przebieg realizacji projektu dokumentowano w uaktualnianych, nie rzadziej niż co kwartał, harmonogramach rzeczowo-finansowych projektu oraz wnioskach o płatność. Bieżący monitoring i sprawozdawczość realizowano poprzez dedykowany dla projektów unijnych system SL2014.

(akta kontroli tom VII str. 265-479)

Koordinacja wydatkowania środków w projekcie, w tym zachowanie zgodności wydatkowania środków z całościowym planem finansowym jednostki oraz ostateczny nadzór nad wydatkowaniem środków w projekcie, powierzono Głównej Księgowej NAC. Procedury finansowe projektu wynikały z Porozumienia o dofinansowanie. Instytucja Pośrednicząca nie przekazywała NAC dofinansowania. Archiwum było zobowiązane finansować całość ponoszonych wydatków w ramach projektu z własnych środków budżetowych. Rozliczenie wydatków następowało na podstawie wniosków o płatność wraz załącznikami wymaganymi przez Instytucję Pośredniczącą. Do końca I kw. 2019 r. NAC, zgodnie z Porozumieniem, złożyło do Instytucji Pośredniczącej sześć wniosków o płatność na łączną kwotę 225,3 tys. zł, z czego 223,4 tys. zł stanowiły wynagrodzenia osób zaangażowanych w realizację projektu, a 1,9 tys. zł wydatki na zakup tablicy informującej o realizacji projektu ze środków pochodzących z dofinansowania.

(akta kontroli tom V str. 420, tom VI str. 13-34, VII str. 265-479)

W okresie objętym kontrolą NAC przeprowadził jedno postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego w zakresie projektu „Modernizacja zintegrowanego systemu informacji archiwalnej ZOSiA”. Postępowanie, przeprowadzone w trybie przetargu nieograniczonego, dotyczyło usługi identyfikacji potrzeb wprowadzenia koncepcji oraz kompleksowego zaprojektowanie architektury biznesowo-technicznej zmodernizowanego systemu informatycznego ZoSIA. Postępowanie przeprowadzono zgodnie z przepisami PZP oraz Porozumieniem o dofinansowaniu. Wartość zamówienia wyniosła 169,7 tys. zł⁶⁹.

⁶⁸ Zarządzenie nr 31 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 30 maja 2017 r. w sprawie powołania zespołu roboczego do wsparcia realizacji projektu Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA), zmienione zarządzeniem nr 53 z 5 lipca 2018 r.

⁶⁹ W związku tym że wartość zamówienia przewyższała koszty zaplanowane w harmonogramie rzeczowo-finansowy projektu na ten cel NAC uzyskał zgodę na zmianę harmonogramu poprzez zwiększenia kwoty wydatków w zakresie Analizy biznesowej i projektu technicznego z kwoty 123 tys. zł do kwoty 169,7 tys. zł.

Umowę z wykonawcą podpisano 13 lutego 2019 r. Do czasu zakończenia kontroli nie poniesiono wydatków związanych z realizacją przedmiotu umowy.

(akta kontroli tom VI str. 1-6)

6. Spisana charakterystyka zasobu NAC była dostępna na stronie www.nac.gov.pl w zakładce archiwum-audiowizualne/zasób, gdzie znajdował się spis i ogólna charakterystyka zespołów (nazwa zespołu, okres z którego pochodzą materiały archiwalne, krótki opis, liczba jednostek, zastosowany środek ewidencyjny, status prawny i liczba jednostek w zespole). W latach 2016-2019 w NAC był przechowywany zasób nieopracowany:

- 15 719 891 j.a. dokumentacji tradycyjnej (98,61%) oraz 5 034 plików (78,18%) w 2016 r.,
- 15 716 369 j.a. dokumentacji tradycyjnej (98,54%) oraz 5 034 plików (78,81%) w 2017 r.,
- 15 726 460 j.a. dokumentacji tradycyjnej (98,54%) oraz 5 081 plików (76,07%) w 2018 r.,
- 15 732 172 j.a. dokumentacji tradycyjnej (98,54%) oraz 5 081 plików (76,07%) w 2019 r. (I kwartał).

Działania z zakresu opracowania materiałów archiwalnych planowano w dokumencie pt. *Opis planowanych działań Narodowego Archiwum Cyfrowego*, a informacje o materiałach opracowanych ujmowano w *Sprawozdaniach KN-1, Rocznych sprawozdaniach opisowych i Opisach działalności i zrealizowanych zadań NAC*. W okresie objętym kontrolą NAC opracowało w systemie ZoSIA łącznie 28,5 tys. j.a., w tym: 9,1 tys. j.a. w 2016 r. (z 11,2 tys. j.a. zaplanowanych), 16,2 tys. j.a. w 2017 r. (z 11,0 tys. j.a. zaplanowanych), 1,2 tys. j.a. w 2018 r. (z 0,7 tys. j.a. zaplanowanych) i 2,0 tys. j.a. w I kwartale 2019 r. (z 3,3 tys. j.a. zaplanowanych).

(akta kontroli tom I str. 269-503, 690-712, tom V str. 429-465, tom VIII str. 314-316)

Dyrektor NAC wyjaśnił, że w 2016 r. nie opracowano planowanej liczby jednostek archiwalnych, m.in. z powodu zwiększenia prac przy opracowaniu zespołu zawierającego archiwum fotograficzne Grażyny Rutowskiej. Dyrektor wyjaśnił ponadto, że na opracowanie materiałów archiwalnych składa się szereg czynności, w tym w szczególności opis, czyli inwentaryzacja prowadzona obecnie w ZoSIA (obejmująca rozpoznanie przynależności zespołowej, porządkowanie wstępne, klasyfikacja i systematyzacja poprzez np. nadanie serii i podserii, nadanie układu chronologicznego lub logicznego, brakowanie i indeksowanie). Porządkowanie wstępne obejmuje m. in. rozpoznanie zawartości i stanu uporządkowania materiałów (np. poprzez usunięcie szkodliwych elementów), formowanie jednostek archiwalnych w tym kompletowanie i uporządkowanie nośników w celu ustalenia ich liczby i kolejności w ramach jednostki archiwalnej i wyodrębnienie kopii. Proces opracowania kończy przygotowanie wstępu do inwentarza oraz jego zatwierdzenie przez Dyrektora NAC. W przypadku dokumentacji audiowizualnej (fotograficznej, nagraniowej i filmowej), oprócz samego dokumentu opisywany jest także nośnik, na którym został zapisany dokument. Podstawą sporządzenia opisu dokumentu audiowizualnego jest zapoznanie się z jego treścią poprzez jego obejrzenie lub przesłuchanie oraz analiza wszystkich informacji podanych przez twórcę na nośniku lub w innej dokumentacji. Czas opracowania dokumentacji filmowej i nagraniowej zależy przede wszystkim od długości czasu trwania poszczególnych dokumentów. W przypadku opracowania fotografii, zgodnie ze *wskazówkami metodycznymi dotyczącymi zasad opracowania fotografii w archiwach państwowych* wprowadzonymi decyzją nr 8 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 24 kwietnia 2006 r. przedmiotem opisu archiwalnego powinna być każda pojedyncza fotografia (obiekt fotograficzny). Dyrektor NAC stwierdził, że przy obecnym zatrudnieniu, pełne opracowanie fotografii zajmie NAC ok. 180 lat⁷⁰.

(akta kontroli tom VIII str. 299-302)

7. W zakresie realizacji zadań dotyczących udostępniania materiałów archiwalnych wydatkowano 2 390,3 tys. zł, w tym 320,7 tys. zł w 2016 r., 363,2 tys. zł w 2017 r., 1 651,5 tys. zł w 2018 r. i 54,9 tys. zł do końca maja 2019 r. Główne wydatki poniesiono na

⁷⁰ Zakładając, że inwentaryzacji w ramach opracowania wymagają tylko materiały nieopracowane i jednocześnie nieposiadające ewidencji (obecnie jest to ok. 11 247,4 tys. obiektów fotograficznych), oraz że jeden pracownik wprowadzi do systemu informatycznego średnio w ciągu dnia pracy 50 opisów fotografii ze skanami, zaś przy opisie fotografii będzie pracować zespół pięcioosobowy (tytu pracowników posiada obecnie Oddział Zbiorów Fotograficznych NAC), pracujący 8 godzin dziennie przez 250 dni w roku i nie wykonujący innych zadań.

wytworzenie oraz wdrożenie serwisu internetowego „Szukaj w Archiwach” wraz ze świadczeniem usług gwarancji (672,3 tys. zł), dostawę elementów sieci (244,7 tys. zł), zakup i aktualizację oprogramowania do wirtualizacji serwerów wraz z usług wsparcia producenta (155,0 tys. zł). Szczegółowej kontroli poddano postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzone w trybie przetargu nieograniczonego, w zakresie wytworzenia oraz wdrożenia serwisu internetowego „Szukaj w Archiwach” wraz ze świadczeniem usług gwarancji. Przy wyborze wykonawców prawidłowo stosowano przepisy ustawy PZP i wewnętrznych regulacji archiwum. Postanowienia umowy zawartej w wyniku przeprowadzonego postępowania zostały prawidłowo zrealizowane.

W latach 2016-2019 (do końca I kwartału) NAC uzyskał dochody z tytułu udostępniania materiałów archiwalnych w łącznej kwocie 693,5 tys. zł, w tym 318,4 tys. zł w 2016 r., 172,4 tys. zł w 2017 r., 179,1 tys. zł w 2018 r. i 23,6 w I kwartale 2019 r. Dochody uzyskano z tytułu świadczenia usług związanych z udostępnianiem zasobu (m. in. tworzenie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych, a do połowy 2016 r. również z tytułu publikacji materiałów NAC). Badanie próby dochodów w łącznej kwocie 76,3 tys. zł wykazało, że dochody zostały pobrane w kwotach zgodnych z cennikami usług określonymi w regulaminach obowiązujących w NAC w okresie objętym kontrolą.

Dyrektor NAC wyjaśnił, że ogólna tendencja spadkowa dochodów budżetowych jest związana ze spadkiem liczby zamawiających (między innymi przez koncerty prasowe i medialne), co bezpośrednio jest powiązane z wysoką jakością zdjęć, które udostępnia NAC na platformie internetowej, z której zainteresowani użytkownicy mogą pobierać zdjęcia bezpłatnie.

(akta kontroli tom V str.421-428, 466-503, tom VIII str. 305)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Pomieszczenie socjalne przyległe do Biura Obsługi Klienta nie było wyposażone we wszystkie sprzęty do ewakuacji wymagane §14 zarządzenia nr 19/2011 Dyrektora NAC z 22 grudnia 2011 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji postępowania na wypadek wystąpienia zagrożeń mogących powodować uszkodzenie materiałów archiwalnych lub kopii zapasowych materiałów archiwalnych w postaci cyfrowej w NAC.

(akta kontroli tom III str. 209-215, tom V str. 242-249)

Dyrektor NAC wyjaśnił, że część sprzętów do ewakuacji została użyta na potrzeby wykonywania bieżących zadań pracowników Biura Obsługi Klienta oraz pracowników pracujących z zasobem w magazynach. Braki zostaną niezwłocznie uzupełnione.

(akta kontroli tom VIII str. 313)

OCENA CZĄSTKOWA

NAC zapewniło użytkownikom dostęp do zgromadzonych materiałów archiwalnych. Pracownia służąca do udostępniania zasobu została wyposażona w sposób zapewniający komfortowe i bezpieczne warunki do przeglądania materiałów archiwalnych. Część zasobów NAC była bezpłatnie udostępniona w postaci elektronicznej na stronach internetowych szukajwarchiwach.gov.pl i audiovis.nac.gov.pl. NAC realizowało dwa projekty informatyczne związane z opracowaniem i udostępnieniem narodowego zasobu archiwalnego dotyczące serwisu Szukaj w Archiwach i ZoSIA. NAC w sposób prawidłowy ponosiło wydatki i pobierało dochody z tytułu udostępniania narodowego zasobu archiwalnego. Jednocześnie NIK zauważa, że do końca I kwartału 2019 r. ponad 98% dokumentacji tradycyjnej i 76% dokumentacji elektronicznej przechowywanej przez NAC nie zostało opracowane. Powyższe wynikało z niewystarczającej liczby pracowników odpowiedzialnych za opracowanie zasobu.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Przejmowanie materiałów archiwalnych na podstawie porozumień zawieranych z przekazującą materiały archiwalne jednostką organizacyjną, zgodnie z wymogiem określonym w § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie przekazywania materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny.

2. Udzielanie odpowiedzi w sprawie ustalania w porozumieniu przepisów kancelaryjno-archiwalnych, w terminie określonym w § 4 ust. 1 zarządzenia nr 20 Naczelnego Dyrektora Archiwów państwowych w sprawie sposobu postępowania przy określaniu przepisów kancelaryjnych i archiwalnych wydawanych przez organy i kierowników jednostek organizacyjnych w porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych.
3. Potwierdzanie przejęcia materiałów archiwalnych w terminie określonym w § 8 ust. 4 rozporządzenia w sprawie klasyfikowania, przechowywania i brakowania dokumentacji archiwalnej.
4. Przepakowanie lub opakowanie materiałów archiwalnych narażonych na uszkodzenie lub zabrudzenie w magazynach nr 11, 12 i 13.
5. Uzupelnienie wyposażenia pomieszczenia socjalnego przyległego do Biura Obsługi Klienta we wszystkie sprzęty do ewakuacji wymagane w § 14 zarządzenia nr 19/2011 Dyrektora NAC z 22 grudnia 2011 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji postępowania na wypadek wystąpienia zagrożeń mogących powodować uszkodzenie materiałów archiwalnych lub kopii zapasowych materiałów archiwalnych w postaci cyfrowej w NAC.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 12 lipca 2019 r.

Kontrolerzy
Anna Ledzińska-Stiller
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

.....
podpis

.....
Podpis

Marta Knigawka
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis